

2. Postopek

»Kar je nezhedniga, se ofnashi.«
(Valentin Vodnik v predgovoru h Kuharskim bukvam, 1799)

*70- in 97-letna tradicija srednjega šolstva:
Od Usnjarskega tehnikuma in
Obrotno-nadaljevalne šole do
Srednje šole Domžale*

Srednja šola Domžale, edina srednja šola v občini, je zavod z dvema organizacijskima enotama – Gimnazijo ter Poklicno in strokovno šolo.¹ Gimnazija je bila ustanovljena leta 2002, druge oblike štiriletnega izobraževanja obstajajo že sedem desetletij, od leta 1948, ko je bil ustanovljen Usnjarski tehnikum Domžale, poklicno (triletno) izobraževanje ima najdaljšo tradicijo, sega v obdobje med obema vojnoma, ko je leta 1921 začela delovati Obrtno-nadaljevalna šola Domžale.²

V šolskem letu 2018/19 je na šoli 633 dijakov, 143 deklet in 490 fantov. Na Gimnaziji se izobražujejo v programu splošne gimnazije, Poklicna in strokovna šola pa ima programe inštalater strojnih inštalacij, avtoserviser, trgovec, strojni in ekonomski tehnik v PTI-izobraževanju ter tehnik računalništva.

Izobraževanje in raven izobraženosti prebivalstva sta pomembna kazalca razvitosti družbe in Domžale so tudi z razvojem šolstva, zlasti pa seveda z razvito obrtjo, industrijo, trgovino, rastjo prebivalstva, s svojo župnijo in z javnimi ustanovami, že na prelomu iz 19.

1 Arhiv Srednje šole Domžale: sklep o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Srednja šola Domžale (SŠ Domžale), z dvema organizacijskima enotama je bil sprejet 7. februarja 2002.

2 O zgodovini šole in njenih predhodnicah sem pisala v članku »Danes Srednja šola Domžale, nekoč pa ... ; Kratak pregled zgodovine izobraževanja v usnjarski stroki v Domžalah po drugi svetovni vojni« v zborniku 50 let: od Usnjarskega tehnikuma do Srednje šole Domžale, ur. Tanja Resinovič (Domžale, 1999), 6–25, v članku »Od Usnjarskega tehnikuma do gimnazije«, v Zbornik ob 60-letnici Srednje šole Domžale, ur. Nataša Jurjavec Juvan (Domžale, 2009), 12–23, in v članku »Srednja šola Domžale in njene predhodnice« v Šolstvo v domžalski občini ; Zbornik ob 150-letnici ustanovitve osnovne šole v Domžalah, ur. Andreja Pogačnik Jarc (Domžale, 2014), 171–195. Samo o zgodovini izobraževanja v usnjarski stroki pa v članku »Zgodovina usnjarskega šolstva v Domžalah«, v Usnjarstvo na Slovenskem, ur. Miran Aplinc (Šoštanj, 2013), 163–177. Tokratni članek je razširjen in dopoljen.

v 20. stoletje presegle agrarno okolje tedanjega kamniškega okraja. K razglasitvi za trg leta 1925 je pripomogla tudi razvita prosvetna dejavnost, saj je bila redna osnovna (ljudska) šola, ki je v Domžalah delovala že od leta 1864, leta 1920 povišana v šestrazrednico, leto dni kasneje pa je bila ustanovljena Obrtno-nadaljevalna šola Domžale.³ Prav tako so – čez sedeminštirideset let – Domžale izpolnjevale kriterije za uvrstitev med mesta, kamor jih je upravna zakonodaja uvrstila leta 1952, seveda znova zlasti zaradi razcveta industrije, obrti in trgovine, pa vendar tudi zaradi razvoja na šolskem področju, saj je bil samo štiri leta prej ustanovljen Usnjarski tehnikum Domžale.

Šolstvo je tesno povezano z razvojem družbe – vpliva nanj in je od njega odvisno. Domžale so z novostmi in s spremembami v srednješolskem izobraževanju lep primer, kako se šolstvo prilagaja potrebam industrije, interesom družbe in politike, željam mladih ... Kratak pregled številnih programov, izobraževanj za najrazličnejše poklice, njihovega ustanavljanja in ukinjanja, združevanja in preimenovanja šol bo pokazal prav to.

Zadnja potrditev, da so Domžale izobraževalno središče, ki gre v korak s časom, je gimnazija, ki je bila ustanovljena 7. februarja 2002.⁴ Izobraževanje v gimnazijah je bilo na prelomu tisočletja najpopularnejše in med mladimi najbolj zaželeno, zato ne preseneča,

3 Pregled zgodovine šole in njenih predhodnic je bil objavljen že v: Stiplovskevič zbornik, ur. Dušan Nečak (Ljubljana, 2005), 475–488, in Miroslav Stiplovskevič, Razglasitev Domžal za trg leta 1925 : Ob razstavi v počastitev osemdesetletnice (Domžale, 2005), [1–7].

4 Sklep o ustanovitvi hrani arhiv Srednje šole Domžale (v nadaljevanju ASŠD).

da so si tudi Domžale prizadevale pridobiti ta program in približati gimnazijo bodočim dijakom, ki bi se morali sicer voziti v Ljubljano ali Kamnik. Gimnazijci se v Domžalah šolajo sedemnajsto leto, kar res ni prav dolga tradicija, vse drugače pa je s poklicnim izobraževanjem, ki sledi potrebam obrti in industrije ter spremembam v družbi že skoraj 100 let.

Po prvi svetovni vojni, ko je zaradi izgube velikega trga nekdanje Avstro-Ogrske začela propadati slamninarska industrija, in tudi po gospodarski krizi v 30-ih letih, se je v nekaterih opuščeni tovarnah pričela proizvodnja usnjarskogalanterijskih izdelkov. Slamninarstvo – simbol Domžal – so počasi zamenjale papirniška, kemična in tekstilna industrija ter “pestra drobna obrt” in “živahna trgovina”, kot je zapisal že Anton Melik. Več kot polovica prebivalstva je živela od industrijske in obrtne dejavnosti,⁵ zato je bilo dokaj logično in pričakovano, da je ljubljanski oddelek ministrstva za trgovino in industrijo Kraljevine SHS 30. novembra 1921 ustanovil **Obrtno-nadaljevalno šolo Domžale.**⁶ Pripravljalni odbor, ki ga je vodil Franc Cerar, je bil sklican že leto prej, a je delovanje zastalo zaradi občinskih volitev. Tako so prošnjo vložili šele 10. oktobra 1921, 30. novembra je bila šola ustanovljena, pouk so pričeli 4. decembra.⁷ Dva učitelja sta poučevala nad 80 vajencev.⁸

Že na začetku pouka na Obrtno-nadaljevalni šoli so ugotovili, da so vajenci nepismeni in ne znajo računati, zato je bil pouk usmerjen v pridobivanje osnovnih znanj. Kot beremo v časopisu Domžalec, so imeli učitelji veliko dela, kajti “v vojnem neredu zrastle mladino navajati na poslušnost, red, točnost in učenje ni bila nikaka prijetnost.”⁹ Začetek je bil težak tudi zato, ker so bili “nekateri, ki so smatrali šolo samo za krajo časa na račun delavnice. A sčasoma so priznali tudi ti, da je šola vajencu resnično potrebna.”¹⁰ Velik finančni zalogaj je bilo vzdrževanje šole, denar za stroške so prispevali država,

trgovska in obrtna zbornica, domžalski gospodarstveniki in občine, iz katerih so prihajali vajenci. Vendar ni šlo vedno gladko, tretje leto delovanja je bila šola na robu finančnega propada, tako da so denarno stisko reševali obrtniki, ki so uprizorili dramsko igro, denar od izkupička pa podarili šoli.¹¹

Izobraževanje je potekalo v prostorih osnovne šole,¹² in sicer trikrat na teden, dvakrat ob delavnikih med 18. in 20. uro ter ob nedeljah od 8. do 11. ure. V naslednjem desetletju se je število vajencev vsako leto gibalo med 100 in 122. Pod vodstvom mojstrov so pripravljali zaključne razstave, prvo že aprila 1923, posebej odmevna je bila aprila 1925, ko je komisija šestim domžalskim vajencem podelila tudi nagrade.¹³

Kar 18 let je bil upravnik šole Ivan Stenovec, nasledila sta ga Ernest Šuštaršič in Maks Koman. Poleg šolskega vodje je do zgodnjih 30-ih let poučeval le še en učitelj, do konca desetletja so se pridružili dodatni trije. Predmeti, ki so jih imeli vajenci v okviru triletnega učnega načrta, so bili: računstvo, učni jezik, risanje, zemljepis, zgodovina, državoznanstvo, strokoznanstvo, knjigovodstvo, telovadba, higiena, verouk. Od srede 30-ih je verouk poučeval znani domžalski župnik France Bernik.¹⁴

Približno v tistem času je število vajencev začelo upadati zaradi pomanjkanja dela in denarja, saj so se tudi v Kraljevini Jugoslaviji začele čutiti posledice velike gospodarske krize. Pisec šolske kronike je v poročilu za šolsko leto 1933/34 med drugim potožil, da se vpisujejo najslabši učenci, “pastirji s hribov” in da “mnogo tudi bega mladino nogomet”.¹⁵

V zadnjih letih pred vojno se je vpis v šolo znova povečal in število vajencev se je gibalo med 102 in 109. Večina je bila moških, a vendar tudi 15–20 % žensk.¹⁶ V šolskem letu 1940/41, ko je po svetu že divjala vojna, so vajenci na šoli opravljali zaključne in sprejemne iz-

5 Stiplošek, Razglasitev, [22, 23].

6 Stane Stražar, »Izobraževanje in razvoj šolstva«, tipkopis (ASŠD).

7 Kroniko Obrtno- nadaljevalne šole in šol naslednic hrani Slovenski šolski muzej.

8 Kronika Obrtno- nadaljevalne šole in šol naslednic, v nadaljevanju Kronika.

9 Ivan Stenovec, »Za napredek obrtnega naraščaja v Domžalah!« in Domžalec, 23. 7. 1925.

10 Prav tam.

11 Stane Stražar, Domžale: mesto pod Goričico (Domžale, 1999), 213, in Stenovec, »Za napredek«, 2.

12 Miroslav Stiplošek, Nastanek mestne občine Domžale leta 1952, pomembna prelomnica v upravnem razvoju domžalskega območja (Domžale, 2012), 31.

13 Stenovec, »Za napredek«, 2, 3.

14 Prav tam.

15 Kronika.

16 Prav tam.

pite za najrazličnejše poklice: mizar, soboslikar, sodar, krojač, šivilja, čevljar, kovač, mlinar, ključavničar, cementar, kolar. Njihov uspeh je bil odvisen od ocene prakse in teorije. Praksa je bila pomočniško delo pri različnih mojstrih, kjer je po navadi nastal izdelek: podnožnik, miza, preoblikovanje kuhinje, hrastov škaaf, hlače, ženska obleka, čevlji, kramp, žensko krilo, kovani pepelnik, nagrobni okvir itd. ali pa je šlo samo za oceno dela, kot na primer pri mlinarju. Pri teoretični preizkušnji so morali vajenci v glavnem pripraviti kakšen izračun: kalkulacijo kuhinjske opreme, mize, dvajsetih oblek, para čevljev, izdelave krampa ipd.¹⁷

Med drugo svetovno vojno, ko so Domžale sodile v nemško okupacijsko območje, šola ni prekinila z delom in po vojni se je izobraževanje nadaljevalo. V prvem povojnem šolskem letu je poučevalo osem učiteljev, predmetnik je bil isti kot pred vojno, le učni jezik so zdaj poimenovali slovenščina, na urniku pa ni bilo telovadbe in verouka. V naslednjem šolskem letu je bilo učiteljev že enajst, v prihodnjih letih pa osemnajst ali sedemnajst. Številka je naraščala zaradi velikega števila vajencev – v prvem povojnem obdobju jih je bilo v šoli od 126 do 161 – pa tudi zaradi pestrejšega predmetnika oziroma novih predmetov: poleg nekaterih prejšnjih znova telovadba, na novo fizika, kemija, organizacija dela, tehnologije različnih strok, strojni elementi lesne stroke, strojeslovje, strokovno risanje različnih strok, ustava, predvojaška vzgoja ...¹⁸ Pouk je potekal v prostorih nižje gimnazije (kasneje I. osnovne šole).¹⁹

Šolo je prva štiri leta po vojni vodil Rajko Pardubsky, za njim pa že po preimenovanju do začetka 60-ih Milan Flerin. Obrtno-nadaljevalna šola, ki so jo imenovali tudi kar vajeniška, se je leta 1948 namreč preimenovala v Šolo za učence v gospodarstvu.²⁰

V tem času, torej pred 70 leti, je v mestu začel delovati Usnjarski tehnikum Domžale, ker se je že takoj po drugi svetovni vojni pokazala potreba po bolj izobraženih delavcih, po srednje kvalificiranih usnjarijih. Pred tem so si morali namreč bodoči delavci v usnjarstvu, če so seveda imeli dovolj denarja, srednjo in visoko izobrazbo pridobiti v tujini – na Češkem, Slovaškem, v Nemčiji, Franciji, Belgiji. Doma je bilo izobraževanje kadrov prepuščeno usnjarskim mojstrom in vajeniškim šolam (kakršna je bila npr. Obrtno-nadaljevalna šola Domžale), ki pa so bile za usnjarsko stroko povečini slabše usposobljene. Obstajala je le ena delovodska šola, in sicer na Visokem pri Sarajevu.²¹ Zaradi gospodarske uspešnosti Toka, potreb po izobraženih delavcih in industrijske tradicije iz časa med obema vojnama je bilo smiselno srednjo usnjarsko šolo ustanoviti prav v Domžalah.

17 Prav tam.

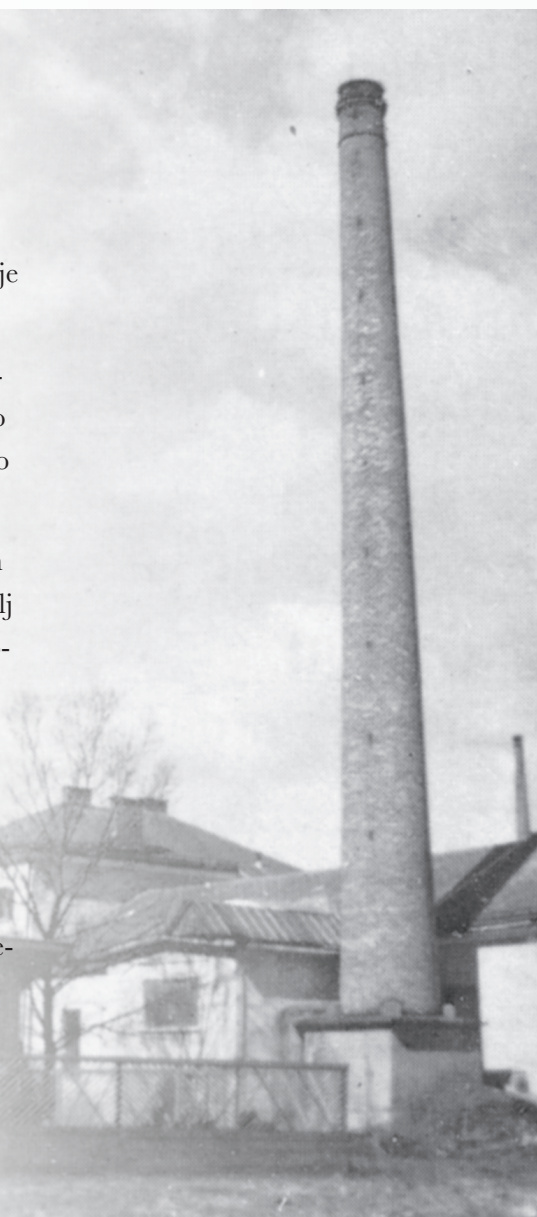
18 Prav tam.

19 Stane Stražar, Domžale, 213.

20 Kronika in Stane Stražar, Domžale, 213.

21 Stražar, »Izobraževanje«.

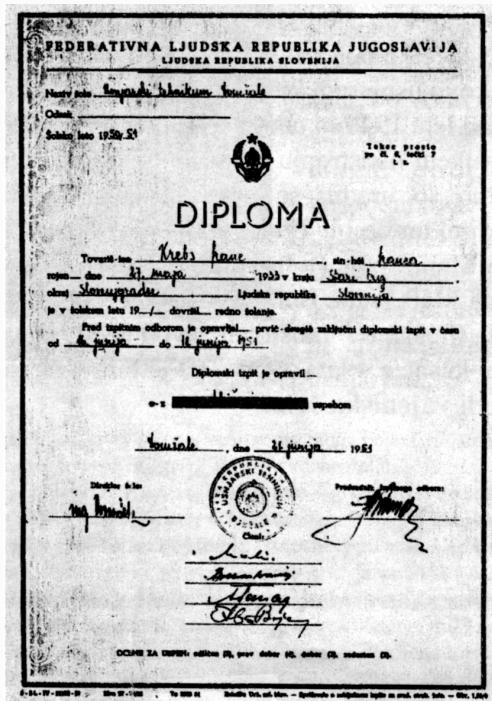
Pollakova usnjarna

V nacionalizirani Pollakovi usnjarni je začela leta 1948 delovati prva in edina štiriletna usnjarska tehnična šola v Jugoslaviji – Usnjarski tehnikum. Ustanovili sta ga Generalna direkcija za kožo i gumu iz Beograda in Glavna direkcija za usnje in čevljarstvo iz Ljubljane. V prvi letnik se je vpisalo 38 dijakov, 35 moških in 3 ženske.²²

Šola je imela kar nekaj prostorskih in organizacijskih težav. Za prvo generacijo je bila dovolj ena učilnica, ki so jo uredili nad nekdanjo Pollakovo usnjarno. Kot se spominja Marjan Kirbiš, absolvent Usnjarskega tehnikuma, so prav tam uredili tudi spalnice za dijake.²³ Pouk so začeli šele 18. oktobra. Kot vidimo na prvi strani dnevnika, se je šola prvo leto imenovala Srednja tehnična šola (usnjarska),²⁴ v vseh prihodnjih letih pa že Usnjarski tehnikum.²⁵ Iz dnevnika prve generacije tudi razberemo, da so predmetnik dopolnjevali in da so morali dijaki pridobiti veliko znanja: najprej so imeli na urniku slovenščino, matematiko, fiziko, kemijo, mehaniko, tehnično risanje, ruščino, zemljepis in telesno vzgojo, kasneje sta bila k rednemu pouku dodana matematični in krožek pri slovenščini, nato še zgodovina in opisna geometrija. Za 1. november in dan republike so imeli pouka prost dan, v februarju so pripravili proslavo za Prešernov dan. Semestrlnih počitnic v prvem šolskem letu ni bilo. Edine počitnice oziroma odmor, kot beremo v dnevniku, so imeli od 27. aprila do 2. maja. Pouk so zaključili 25. junija, potem so bili na vrsti izpiti.²⁶ V 2. letniku so imeli še srbohrvaščino, enciklopedijo strojev in pomožna sredstva v usnjarsstvu. V 3. letniku so imeli na urniku slovenščino, matematiko, ruščino je zamenjala nemščina (tudi zaradi spora s Sovjetsko zvezo), poleg tega pa še predvojaško vzgojo, usnjarsko kemijo, fizikalno kemijo, analitično kemijo, mikrobiologijo, usnjarske stroje, enciklopedijo elektrike, tehnično barvanje, tehnologijo usnja, telovadbo, temelje državljanske ureditve, higieno in praktično delo.

Letno spričevalo in diploma Usnjarskega tehnikuma

Že v drugem letu delovanja je bilo na šoli premalo prostora za pouk, saj so imeli samo eno učilnico. Dijaki so zato gostovali v I. osnovni šoli.²⁷ Hkrati so gradili novo usnjarno, ki je bila dokončana leta 1949 in takrat se je lahko začel tudi praktični pouk. Potekal je v pritličju, v prvem in drugem nadstropju so bile učilnice in spalnice. V izpraznjenih prostorih nad staro usnjarno so uredili še nekaj učilnic, kemični laboratorij, zbornico in direktorjevo pisarno.²⁸ Prvi direktor je bil Ivan Vizovišek, nasledil pa ga je Franc Kumer. Prva generacija se je na Tehnikumu izobraževala samo tri

22 Navajam na podlagi seznama v dnevniku, ASŠD.
 23 Pogovor z gospodom Marjanom Kirbišem, 23. 9. 2013, Šoštanj.
 24 Platnica dnevnika, ASŠD.
 25 Ostali dnevniki, ASŠD.
 26 Povzeman iz dnevnika 1948/49, ASŠD.
 27 Povzeman iz obeh dnevnikov za šolsko leto 1949/50, ASŠD.
 28 Stražar, »Izobraževanje«.

Prva generacija absolventov
Usnjarskega tehnikuma iz leta 1951

leta, vse ostale pa štiri.²⁹

Po začetnih težavah se je šolsko delo počasi ustalilo. Dijaki so imeli pester in obširen predmetnik skozi vsa štiri leta izobraževanja, pouk dopoldan, popoldan in ob sobotah, vsako leto proslavo za Prešernov dan, dela proste dni za državne praznike, počitnice ob semestru.

V šolskem letu 1952/53 je bila dograjena nova šola na Cesti talcev (kjer je še danes Srednja šola Domžale). Nekdanji dijak, Marjan Kirbiš, se spominja, da so dijaki gradili novo poslopje ob nedeljah z udarniškim delom.³⁰ Jeseni 1952 so dijaki delali tudi med tednom in ob sobotah, saj so v dnevnikih zapisi »delo« ali »delo na novi stavbi« ali pa ni vpisa, iz česar je prav tako razvidno, da dijaki niso imeli rednega pouka.³¹ V prvih dveh tednih decembra je potekala selitev.³²

Dogajanje na Usnjarskem tehnikumu je spremljal tudi lokalni časopis Domžalski vestnik. Beremo pohvalne besede o sodobno opremljeni usnjarni, institutu, prepletanju široke palete teoretičnih in praktičnih znanj, saj je Usnjarski tehnikum "pomagal dvigniti usnjarsko industrijo iz njene cehovske konservativnosti."³³ Zavod je sodeloval tudi s tujimi tovarnami in strokovnjaki, ki so prirejali tečaje za delovodje in tehnike. Tehnikum je imel v šolskem letu 1953/54 celo "inozemski oddelek, v katerem se je z velikim uspehom izobrazilo pet

Indonezijcev."³⁴ Izobraževanje tujcev je bilo prav tako pogosto v prihodnjih letih.

Konec januarja 1955 je bil Usnjarskemu tehnikumu priključen tudi dijaški dom za 120 dijakov (zgrajen sicer že 1952), leto dni kasneje – leta 1956 – pa je bila v okviru Usnjarskega tehnikuma za krajši čas ustanovljena tudi **vajeniška šola**. Usnjarski tehnikum Domžale se je 9. septembra 1956 preimenoval, postal je **Tehniška srednja usnjarska šola Domžale (TSUŠD)**.³⁵

Dejansko ni šlo le za šolo, ampak za širšo ustanovo oziroma zavod, saj je bil poleg šole tudi Inštitut za usnjarstvo, zraven pa so spadali še industrijski obrat, dijaški dom ter strokovna komisija za pomočniške in mojstrske izpite usnjarske stroke. V tovarni usnja je bilo zaposlenih po trideset kvalificiranih in polkvalificiranih usnjarjev. Poslovanje je bilo urejeno tako, da je tovarno vodil strokovni kader, z dohodki pa so vzdrževali tudi vse omenjene ustanove, v katerih je bilo zaposlenih osem diplomiranih inženirjev tehnologije, redni in honorarni srednješolski profesorji ter dva zdravnik.³⁶

Vzporedno z razvojem usnjarske stroke – predelavo surovih kož v usnje ali krzno – se je razvijala tudi galanterijska. Pojavljale so se vse večje potrebe po izobraževanju galanteristov, ki so izdelovali izdelke iz usnja: torbice, denarnice, listnice, kovčke. Primanjko-

29 Pogovor z g. Kirbišem.

30 Pogovor z g. Kirbišem.

31 Povzemam iz dnevnikov za 2., 3. in 4. letnik v šolskem letu 1952/53, ASŠD.

32 Povzemam iz dnevnika za 3. letnik v šolskem letu 1952/53, ASŠD.

33 »Usnjarski tehnikum v Domžalah«, Domžalski vestnik, 29. 8. 1954.

34 Prav tam.

35 Stražar, »Izobraževanje«.

36 Prav tam.

valo je zlasti kadrov s srednjo izobrazbo.

Pred drugo svetovno vojno so se namreč galanteristi (vajenci) lahko šolali na različnih šolah – na Šoli za umetno obrt, Šoli oblačilnih strok ..., vendar je bilo strokovnega pouka na teh šolah bolj malo. Prvi samostojni galanterijski oddelek je bil ustanovljen septembra 1946 in je imel tudi že izdelan program strokovnih predmetov, vendar so ga lahko obiskovali le tisti, ki so živeli v Ljubljani ali bližnji okolici. Podobno je bilo tudi pri izobraževanju za druge poklice, zato je od 1950. do 1955. leta šolanje vajencev potekalo tako, da so imeli dvakrat tedensko pouk splošnih predmetov na svoji vajeniški šoli, ob koncu šolskega leta pa so se vajenci posamezne stroke (iz vse Slovenije) zbrali na določenem mestu, kjer naj bi v šestih tednih predelali tudi strokovno snov, kar pa je bilo seveda nemogoče. Zato se je že v šolskem letu 1954/55 začelo v Domžalah samostojno šolanje galanteristov, in sicer v Šoli za učence v gospodarstvu (tako se je leta 1948 preimenovala Obrtno-nadaljevalna oz. vajeniška šola), kjer je bil ustanovljen galanterijski oddelek.³⁷

Šola za učence v gospodarstvu je delovala podobno kot njena predhodnica, torej Obrtno-nadaljevalna šola, saj so vajenci dopoldan delali pri obrtniku ali v podjetju, popoldan pa so imeli pouk. Izobraževali so se v lesni stroki, torbarski, tekstilni, oblačilni, kovinarski, električni, avtomehanični ..., glede na potrebe v gospodarstvu. Vajenci so odhajali na ekskurzije – obiskovali so tovarne Titan, Lito stroj, Toko, papirnico v Količevem in druge.³⁸ Vsi učenci so bili člani mladinske organizacije, ki je bila na šoli ustanovljena leta 1948. Znotraj nje so obiskovali predavanja iz predvojaške vzgoje, sodelovali v telovadnem društvu, moto krožku, pomagali graditi žičnico na Veliko planino in se udeleževali udarniških del.³⁹ V šolski kroniki za leto 1951/52 med drugim beremo, da so bili vajenci zelo različnega socialnega porekla, iz delavskih, kmečkih,

obrtniških družin, tudi otroci uslužbencev, upokojenec. Bili so slovenske in srbske narodnosti, stanovali so v dijaškem domu ali pri starših, stari pa so bili od 15 do 20 let. Na koncu izobraževanja so opravljali izpit iz praktičnega dela, slovenskega jezika in matematike.⁴⁰ Šolanje galanteristov se je začelo šele v šolskem letu 1954/55, zaradi potreb po izučeni galanteristih. Prihodnje leto si je strokovna komisija v Domžalah pridobila tudi izključno pristojnost opravljanja strokovnih izpitov kvalificiranega in visokokvalificiranega kadra na področju SR Slovenije.⁴¹

Poklicno izobrazbo so torej vajenci dobili na Šoli za učence v gospodarstvu, srednjo tehnično izobrazbo pa so si lahko pridobili od leta 1960, ko so bili oddelek in delavnice ustanovljeni tudi na **Tehniški srednji usnjarski šoli Domžale**.⁴²

Zaradi izobraževanja galanteristov je 22. avgusta 1961 šola dobila novo ime – Tehniška srednja usnjarska galanterijska šola Domžale (TSUGŠD).

Ravnatelji, ki so se zvrstili, so bili: Oton Jurko, Boris Lenček, Tone Hribar in Miha Šutej. Izobraževanje galanteristov se je začelo že septembra 1960, oddelek pa so ustanovili na pobudo tovarne Toko. Sploh je bilo pokroviteljstvo Toka za šolo življenjskega pomena, saj ni imela ne delavnic ne priročnikov za pouk strokovnih predmetov in zlasti nobenih finančnih sredstev, zato je bilo 23. junija 1960 sklenjeno, da prevzamejo status ustanoviteljev šole takratne tovarne Toko, Torbica in Usnjeni izdelki (kasneje Galant). Omenjena podjetja so morala zagotoviti tudi financiranje, strokovne kadre, opremo šolskih delavnic ter priročnike za poučevanje strokovnih predmetov.⁴³

Učenci, ki so se želeli vpisati v prvi letnik, so morali imeti opravljeno osemletko ali ustrežno nižjo strokovno šolo.⁴⁴ Po štirih letih izobraževanja so dobili naziv usnjarski ali galanterijski tehnik. Zanimivo je,

37 Prihodnje leto si je strokovna komisija v Domžalah pridobila tudi izključno pristojnost opravljanja strokovnih izpitov kvalificiranega in visokokvalificiranega kadra na področju Slovenije. Baldo Miklavčič, 10 let galanterijskega oddelka na Tehniški srednji usnjarski galanterijski šoli (Domžale, 1970).

38 Kronika.

39 Prav tam.

40 Prav tam.

41 Baldo Miklavčič, 10 let galanterijskega oddelka na Tehniški srednji usnjarski galanterijski šoli (Domžale, 1970).

42 Stražar, »Izobraževanje«.

43 Miklavčič, 10 let.

44 Prav tam.

Shema šol: SŠ Domžale in njene predhodnice

da je odbor za usnjarsko stroko pri svetu oblačilnih strok Gospodarske zbornice SR Slovenije šele pet let pozneje, na seji 18. decembra 1969, sprejel tako profil usnjarski tehnik kot tudi profil galanterijski tehnik. Osnove predmetnika in osnove učnih načrtov za oba poklica je strokovni svet Zavoda za šolstvo SR Slovenije sprejel 4. maja 1972 in s tem sklepom so prenehali veljati začasni predmetnik in učni načrti iz leta 1968.⁴⁵

Seveda je šola imela interni predmetnik in učne načrte že na začetku izobraževanja. V šolski kroniki, v kateri je popisano obdobje od 5. 9. 1961 do 17. 4. 1965, beremo, da so imeli npr. bodoči galanterijski tehniki v štirih letih šolanja kar štiriindvajset predmetov – splošne predmete: slovenski jezik, zgodovino delavskega gibanja, gospodarski zemljepis, telesno vzgojo, predvojaško vzgojo, higieno, temelje družbene ureditve FLRJ, nemški jezik in strokovne predmete: psihologijo dela, matematiko, fiziko, elektrotehniko, organsko kemijo, anorgansko kemijo, tehnično risanje, strojne elemente, strojeslovje, tehnologijo usnja, pomožna sredstva, modelarstvo, tehnologijo galanterije, likovno umetnost in estetiko, ekonomiko in organizacijo podjetja ter praktično delo. Slednjega so imeli dijaki največ – v prvem letniku šestnajst, v drugem štirinajst, v tretjem dvanajst in v četrtem enajst ur tedensko. Veliko je bilo tudi modelarstva – vsa štiri leta po šest ur na teden. Kar nekaj predmetov so imeli samo leto ali dve, vsa štiri leta so dijaki imeli še tehnologijo galanterije, likovno umetnost in estetiko, matematiko, nemški jezik, slovenski jezik in telesno vzgojo. Predmetnik iz leta 1972 je zmanjšal število vseh predmetov na dvajset: v njem ni bilo več higiene, psihologije dela, elektrotehnike, organska in anorganska kemija sta bili združeni v en predmet – kemijo, prav tako tehnično risanje in strojni elementi v tehnično risanje s strojnimi elementi, nov predmet je postalo varstvo pri delu, likovno umetnost in estetiko je zamenjalo industrijsko oblikovanje, zgodovino delavskega gibanja zgodovina, predvojaško vzgojo obramba in zaščita, temelje družbene ureditve

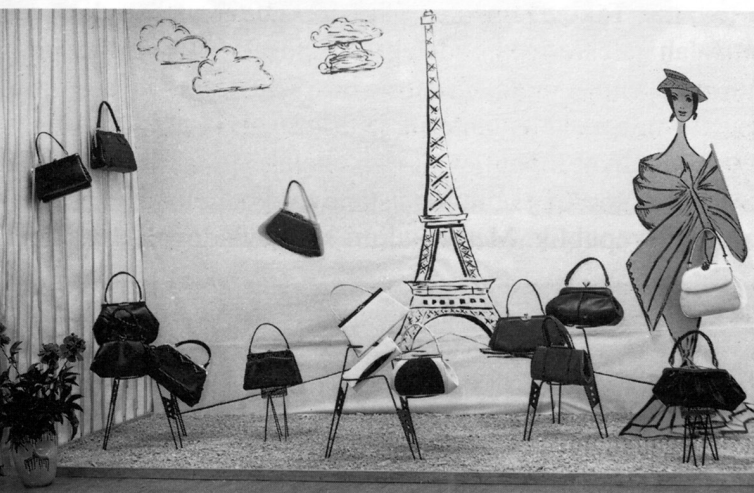
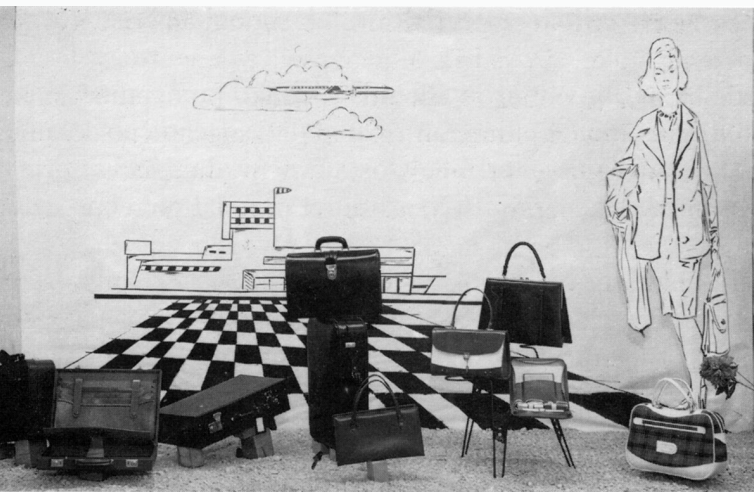

Usnjarski tehniki in prva generacija galanterijskih tehnikov skupaj z učitelji ob zaključku šolskega leta 1963/64

Učitelji na TSUGŠD iz leta 1968

⁴⁵ Osnove predmetnika in učnih načrtov za poklic galanterijski tehnik (Domžale, 1973).

Razstava ob zaključku tretjega letnika prve generacije bodočih galanterijskih tehnikov iz leta 1963

FLRJ pa družbena ureditev SFRJ. Ostalih trinajst predmetov je ostalo – vsaj imensko – nespremenjenih.⁴⁶

Med najpomembnejšimi predmeti je bil seveda praktični pouk, kjer so nastajali izdelki. Dijaki prve generacije bodočih galanterijskih tehnikov so ob koncu šolskega leta 1962/63 (torej v tretjem letniku) pripravili razstavo, o kateri je poročal tudi domžalski časnik Občinski poročevalec:

“V okusno aranžiranih prostorih so učenci vseh treh letnikov razstavili vse artikle, ki spadajo v njihovo stroko, od denarnic do kovčkov in modernih ženskih torbic. Oblika in kvaliteta izdelkov dokazujeta, da je bila ustanovitev galanterijskega oddelka upravičena, da bodo tehniki te stroke, katerih naša industrija usnjene galanterije doslej ni imela, dobili dovolj teoretičnega in praktičnega znanja, da bodo lahko prevzeli odgovorne naloge v proizvodnji, ki v veliki meri dela za izvoz in je zato delo v tej panogi našega gospodarstva še toliko zahtevnejše.

Razstavljeni izdelki so bili vsi res kvalitetni, še toliko pomembnejše pa je dejstvo, da so učenci vse izdelke tudi sami modelirali in zanje napravili vso tehnično dokumentacijo. Razstava dokazuje visoko praktično znanje in prizadevnost učencev, daje pa vse priznanje tudi učnemu kadru, ki je v razmeroma kratkem času šolo afirmiral in ji dal potrebno avtoriteto.”⁴⁷

Prva generacija galanterijskih tehnikov je šolanje končala junija 1964. Tudi tokrat so maturanti oziroma absolventi (dijake zaključnega letnika Tehniške srednje usnjarske in galanterijske šole so imenovali ali absolventi ali maturanti, izraza pa so rabili sinonimno) pripravili razstavo in v OP beremo: “Razstava praktičnih izdelkov letošnjih prvih maturantov je pokazala visoko raven okusa in obvaladnje oblikovanja materiala in

⁴⁶ Prav tam; ASSD, »Šolska kronika za obdobje od 5. 9. 1961 do 17. 4. 1965«, rokopis.

⁴⁷ Občinski poročevalec : glasilo Socialistične zveze delovnega ljudstva [dalje OP], 25. 6. 1963.

predstavlja korak naprej v kvaliteti in oblikah”.⁴⁸

V prihodnjem šolskem letu je delo teklo po že skoraj ustaljenem ritmu. Absolventi so na koncu šolskega leta znova razstavljali svoje diplomske izdelke, o čemer poroča tudi OP: “Razstava, ki postaja že nekakšna tradicionalna oblika zaključka dela vsake nove generacije, je vnovič potrdila, da lahko dosežemo z načrtnim šolanjem novih kadrov pomembne rezultate. Med posameznimi izdelki je obiskovalec lahko našel nekaj zelo solidno izvedenih del ...” Prvič pa beremo tudi o sicer stalni problematiki financiranja: “Ob pregledu opravljenih del bo obiskovalec, ki pozna in zna ceniti vloženi trud dijakov in predavateljev na eni strani ter še vedno nerešene probleme financiranja strokovnih šol na drugi strani, za slednje težko našel opravičilo. Šola je vnovič dokazala, da bi od odgovornih velikokrat zaslužila več pozornosti.”⁴⁹

Kljub temu, da je v naslednjih letih ni dobila, še lokalni medij ni poročal o njej, bi bilo napak misliti, da učitelji in dijaki na šoli niso bili aktivni. Sodelovali so na strokovnih ekskurzijah, športnih dnevih, prijateljskih srečanjih z drugimi srednjimi šolami, kjer so po navadi potekala športna tekmovanja, pripravljali so proslave ob državnih praznikih – tako vsako leto pred 29. 11., saj so se sicer na “dan republike” začele krajše počitnice, ob kulturnem dnevu in dnevu žena, pred praznikom dela in za 25. 5., “dan mladosti”.⁵⁰ Tako so sooblikovali utrip mesta, hkrati pa obiskovali prireditve, ki so se odvijale v Domžalah.

A ogled večernih prireditev sploh ni bil tako samo po sebi umeven. Gogjenci dijaškega doma so imeli horo legalis, ki so jim jo za obisk kulturnih

prireditev lahko podaljšali. Tako so na primer 20. 3. 1962 v godbenem domu prisluhnili *Večeru domačih popevk*.⁵¹ Tudi tekmovanja so odražala duh časa – bilo je zlasti veliko športnih, dijaki so se pomerili še na okrajnem prvenstvu predvojaške vzgoje, kjer so streljali z vojaško puško in metali bombe. Dijak TSUGŠD je leta 1962 zasedel prvo mesto.⁵² Februarja prihodnje leto so zaradi pomanjkanja goriva podaljšali “semestralne počitnice”, kar je tudi odražalo stanje države v tistem času.⁵³ Še celo spremljanje učnega uspeha dijakov je bilo drugačno – ne v smislu doseganja točk oziroma procentov, pač pa v objavljanju tako imenovanih rang list, in sicer glede na uspeh celotnega razreda in posameznikov, tako najboljših kot tudi najslabših dijakov po razredih, česar danes tudi zaradi varovanja osebnih podatkov šole ne počnemo.⁵⁴

48 OP, 25. 6. 1964.

49 OP, 15. 6. 1965.

50 ASŠD, »Šolska kronika za šolsko leto 1961/1962«, »Šolska kronika za šolsko leto 1962/1963«, »Šolska kronika za šolsko leto 1963/1964«, »Šolska kronika za šolsko leto 1964/1965«, rokopisi.

51 ASŠD, »Šolska kronika za šolsko leto 1961/1962«, rokopis, 17.

52 Prav tam, 25.

53 Prav tam, 49.

54 ASŠD, »Šolska kronika za šolsko leto 1961/1962«, »Šolska kronika za šolsko leto 1962/1963«, »Šolska kronika za šolsko leto 1963/1964«, »Šolska kronika za šolsko leto 1964/1965«, rokopisi.

Na valeti leta 1964

V časopisih beremo o dogajanju na šoli šele leta 1968:

“Že nekaj let nas ob tem času opozarjajo absolventi galanterijske šole iz Domžal na razstavo oziroma ogled diplomskih izdelkov. Tako je bilo tudi letos. V prostorih šole so letošnji diplomanti tako kot njihovi predhodniki doslej, razstavljali izdelke, s katerimi so bili zadolženi pri opravljanju zaključnega izpita. /.../ S tem, kar smo videli, smo lahko resnično zadovoljni. /.../ Mladi absolventi so v dokaj okusni in pregledni obliki prikazali vsa področja sodobne galanterije od kovčkov, torbic, aktovk, map, skrinjic pa tja do izdelkov drobne galanterije ...⁵⁵ In znova je bilo opaziti pomanjkanje zanimanja za to šolo tako s strani organizacij, ki bi lahko delo na šoli materialno podprle, kot tudi takratnih uradnih predstavnikov (ZK, SZDL, sindikata).”⁵⁶

Že konec 60-ih so se v domžalskem šolstvu pripravljale nove spremembe. TSUGŠ so pestile finančne težave, vendar med mladimi zanimanje za izobraževanje v usnjarski ali galanterijski stroki ni upadlo, verjetno tudi zaradi možnosti zaposlitve. V Občinskem *poročevalcu* beremo:

“Medtem ko je možnost zaposlitve galanterijskih tehnikov bolj specializirana, saj prihajajo v poštev samo tovarne galanterijskih izdelkov, in njej pripadajoče obrti, imajo usnjarski tehniki izredno široko možnost udejstvovanja, ker so v bistvu kemijski tehniki, specializirani v usnjarsko smer. Tako so absolventi zaposleni ne le v industriji usnja, trgovini s surovimi kožami, industriji pomožnih usnjarskih sredstev, industriji obutve, temveč tudi v kemični industriji (industriji barv, lakov, maščob, prehrabeni industriji, industriji zdravil itd.), kliničnih laboratorijih, inštitutih ...”⁵⁷

Poleg rednih oddelkov je potekala še večerna šola z usnjarskimi in galanterijskimi oddelki ter dvoletno intenzivno šolanje za tujce. V Domžalah se je izobrazilo okoli 20 indonezijskih, alžirskih in egiptovskih usnjarjev in inženirjev. Na seminarje so prihajali strokovnjaki iz Indije, Bolgarije in Egipta.⁵⁸

55 OP, 15. 9. 1968.

56 Prav tam.

57 Posebna številka OP, 20. 7. 1967.

58 OP, 15. 6. 1969.

Predavatelji in slušatelji večernega oddelka galanteristov, čevljarjev in usnjarjev

Tehniška srednja usnjarska galanterijska šola, ki je obstajala od začetka 60-ih let, je v slabem desetletju upoštevala potrebe gospodarstva, državno politiko, sodelovala je z mestom, sledila teku časa in se mu prilagajala.

Podobno se je dogajalo s triletno poklicno šolo, ki se je iz Obrtno-nadaljevalne po vojni preimenovala v Šolo za učence v gospodarstvu in je v kontekstu gospodarskih potreb izobraževala za najrazličnejše poklice iz lesne, kovinarske, električne, avtomehanične, torbarske, tekstilne, oblačilne in tudi galanterijske stroke. Šolo je ves čas pestila prostorska stiska. Šele konec 50-ih let so začeli graditi novo poslopje na Ljubljanski cesti 105. Večina učilnic je bila predvidena za teoretični pouk. V kleti so sicer imeli kovinarske delavnice, a za praktično delo so se vajenci še vedno izučili pri mojstru. V novi

Učenci in učitelji vajeniške šole v Domžalah. Posnetek je nastal okoli leta 1950.

šoli se je pouk pričel v šolskem letu 1961/62, takrat je bila že na novo reorganizirana in preimenovala.⁵⁹ Šola za učence v gospodarstvu – tako kot Obrtno-nadaljevalno so jo imenovali kar vajeniška šola – je pod vodstvom Milana Flerina namreč uspešno delovala do 31. avgusta 1961, ko sta bili vajeniški šoli v Domžalah in Mengšu ukinjeni, ustanovljen pa je bil **Strokovni izobraževalni center Domžale**.⁶⁰

Tudi Strokovni izobraževalni center Domžale je sprva vodil Milan Flerin, za njim Peter Jeras in do konca Janez Velepec.⁶¹ Na šoli so se izobraževali vajenci kovinarskih strok, orodjarji, strugarji, strojni in stavbni ključavničarji, torbarji, sedlarji, jermenarji.⁶² Na začetku je šolanje potekalo tako kot v preteklosti, da so se vajenci za praktično delo izučili pri mojstru, v šoli pa so pridobivali teoretično znanje. Po nekaj letih je tudi praktični pouk potekal v šoli. V drugem in tretjem letniku je bila predvidena delitev učencev glede na posamezne stroke in šola je postala premajhna. Zato so z občinskim in državnim denarjem ter s prostovoljnim delom zgradili strojne delavnice (na dvorišču ob Mlinščici,⁶³ kjer so še danes delavnice za dijake, ki se

59 Stane Stražar, Domžale, 214.

60 Navajam po sklepih, ki jih hrani arhiv Srednje šole Domžale; v nadaljevanju ASŠD.

61 Stane Stražar, Domžale, 214.

62 Stane Stražar: osnutek za knjigo Izobraževanje in razvoj šolstva /v Domžalah/.

63 Stane Stražar, Domžale, 214.

izobražujejo v programih strojništva). Pouk je v njih potekal že v šolskem letu 1964/65. V naslednjem letu so uredili še kovačnico in varilnico in omogočili izobraževanje za poklic orodnega, stavbnega in strojnega ključavničarja, kovinostrugarja in elektrovarilca.⁶⁴ Šola je obiskovalo povprečno 300 učencev, v vsakem letniku po 100. Prihajali so iz Domžal in okolice pa tudi iz južnejših krajev države, saj je šola izobraževala delavce Industrijskega montažnega podjetja (IMP) iz Ljubljane. Podjetje je prevzelo tudi obnovo dijaškega doma. Slednji je namreč postal neobvladljiv strošek za Tehniško srednjo usnjarsko galanterijsko šolo, ki v okviru izobraževanja ni mogla finančno vzdrževati niti delavnic za praktični pouk niti inštituta, ki je bil del šolskega centra. Kovinarska industrija je bila v vzponu, interes za poklicno šolstvo kovinarskih smeri na Strokovnem izobraževalnem centru v porastu, zato je obnovo dijaškega doma⁶⁵ prevzelo podjetje kovinarske industrije.

Konec šestdesetih je Strokovni izobraževalni center spremenil naziv, 3. julija 1969 se je zavod preimenoval v **Poklicno šolo Domžale**.⁶⁶ Vodil jo je Janez Velepec. Prostorska stiska je postajala že zvezda stalnica, zato so znova dobili prostore izpraznjene I. osnovne šole. V pritličju so uredili delavnice za usnjarsko galanterijo, v nadstropju pa so bile učilnice za teoretični pouk.⁶⁷ 29. marca 1972 se je zgodila nova sprememba, Poklicna šola Domžale se je preimenovala v šolo z imenom **Poklicna kovinarska in usnjarsko galanterijska šola Domžale**.⁶⁸

Najprej jo je vodil Janez Velepec, za njim pa, kot v. d. direktorice, Milka Novak. Ta šola je bila zadnja naslednica Obrtno-nadaljevalne ali vajeniške šole.

Triletno poklicno izobraževanje se je od ustanovitve prve obrtne šole leta 1921 velikokrat preoblikovalo, preimenovalo. Spremembe so lahko bile posledica zahtev gospodarstva ali pa političnih trendov, ki so vplivali na reforme šolstva.

Podobno je bilo s štiriletno šolo v mestu, ki je bila leta 1948 ustanovljena kot Usnjarski tehnikum, nato se je preimenovala v Tehniško srednjo usnjarsko šolo Domžale, v začetku šestdesetih pa zaradi novega programa izobraževanja galanteristov v Tehniško srednjo usnjarsko galanterijsko šolo Domžale (TSUGŠ)..

TSUGŠ se je zaradi pomanjkanja denarja konec 60-ih znašla v popolnoma nevzdržni situaciji. Takrat so jo sestavljale štiri enote, in sicer

64 Prav tam.

65 Prav tam.

66 Navajam po sklepih, ki jih hrani ASŠD.

67 Stane Stražar, Domžale, 214.

68 Navajam po sklepih, ki jih hrani ASŠD.

usnjarsko-galanterijska srednja šola, ki je bila edina v Jugoslaviji, proizvodni obrat usnja, inštitut za usnjarstvo in šolski internat z menzo. V letu 1969 sta slabo poslovala zlasti proizvodni obrat in internat, zato je bil na seji razširjenega sveta zavoda sprejet sklep, da se razpiše referendum, na katerem "so se morali vsi člani, ki so se referenduma udeležili, odločiti ZA razdružitv, tj. zato, da naj bi se dosedanje delavnice odcepile od šole, internata in inštituta in se osamosvojile ali pa priključile h kakemu drugemu sorodnemu podjetju, ali pa PROTI razdružitvi."⁶⁹ Ker je večina upravičencev glasovala ZA, se je delavnica ločila od šole – priključena je bila podjetju Toko, ki je sklep o tem sprejelo 19. 12. 1969.⁷⁰ Hkrati si je Toko pripojil tudi Inštitut za usnjarstvo, ki naj bi sicer deloval v okviru šole. Po splošnem mnenju je bila to najboljša rešitev za vse.⁷¹

TSUGŠ se je s tem referendumom sicer rešila bremena delavnic, še vedno pa je ostalo veliko nerešenih vprašanj in težav v zvezi z internatom. V vseh teh letih je postala oprema že dotrajana in dom je bil potreben prenove, ob tem pa je bil najbolj pereč problem ogrevanja, saj ni imel svoje kotlarne, temveč mu je paro dobavljala šolska delavnica, ki pa je v začetku leta 1970 postala del tovarne Toko. Hkrati je bil dovod pare že tako dotrajan, da so morali pozimi 1972/73 zaradi popravil za teden dni prekiniti pouk, učenci, ki so bili iz oddaljenih krajev, pa so bivali v mrazu.⁷² In tudi sicer dom sploh ni imel garderobnih prostorov, bolniških sob, učilnic, družabnih prostorov, prostorov za rekreacijo, zelo pomanjkljive so bile sanitarije, nujno potrebno pa je bilo še povečati zmogljivosti, saj so se obetale spremembe v srednjem šolstvu – povečan

69 OP, 15. 6. 1969.
70 OP, 15. 1. 1970.
71 Prav tam.
72 OP, 20. 12. 1973.

obseg Poklicne kovinarske in usnjarsko galanterijske šole ter ustanovitev srednješolskega centra, ki bi poleg usnjarskih in galanterijskih izobraževal tudi ekonomske tehnike, po katerih se je kazala vse večja potreba. Zaradi tega je bilo upravičeno pričakovati večji priliv dijakov, ki bi jim bilo potrebno – če bi prišli iz oddaljenih krajev – zagotoviti tudi mesto v internatu.⁷³

In potem so se začeli številni pogovori. V letu 1974 se je izkazalo, da za dom TSUGŠ, ki je po novem zakonu postal samostojen in se je preimenoval v **Dijaški dom**,⁷⁴ usnjarska industrija ni imela posebnega zanimanja, prav tako je bilo neugodno rešeno vprašanje financiranja s strani Republiške izobraževalne skupnosti. Interes je pokazala kovinarska industrija, saj se je v Domžalah vedno bolj razvijalo strokovno šolstvo kovinarske smeri, ki se je začelo že na Obrtno-nadaljevalni in potekalo tudi na vseh šolah naslednicah. Postalo je torej jasno, da bo kovinarska industrija glavna nosilka investicij, katerih predračun je v letu 1974 zrasel že na 800 milijonov starih dinarjev. Otvoritev novega prizidka je bila 8. oktobra 1974 in na slovesnosti je bilo med drugim povedano, da bo v prenovljenem in razširjenem objektu lahko bivalo 234 dijakov. Gradnjo, ki je stala 10 milijonov dinarjev,⁷⁵ so financirali delavci podjetja IMP.⁷⁶ Dijaški dom je bil povečan in prenovljen, a gradnja ni šla v korak s spremembami, ki so se v domžalski občini odvijale na področju srednjega šolstva.

73 OP, 20. 12. 1973.
74 OP, 19. 7. 1974.
75 Prav tam.
76 OP, 29. 11. 1976.

10 let galanterijskega oddelka na TSUGŠ

Že leta 1972 so v okviru republiškega srednjeročnega programa na področju vzgoje in izobraževanja razpravljali o vprašanju srednjega šolstva v Domžalah, kjer sta bili le dve srednji šoli: Poklicna kovinarska in usnjarsko galanterijska šola, ki je v triletnih programih teoretično in praktično izobraževala učence za poklice orodjar, rezkalec, strugar, strojni ključavničar, avtoklepar, puškar, ključavničar, stavbni ključavničar, sedlar in izdelovalec usnjene galanterije, ter Tehniška srednja usnjarska galanterijska šola, ki je v štirih letih teoretično in praktično izobraževala bodoče usnjarske in galanterijske tehnike.⁷⁷ Komisija, ki se je začela ukvarjati s tem, je ugotovila, “da bi bila v naši /domžalski/ občini najbolj potrebna šola, ki bi izobraževala strokovni kader širokega profila, konkretno ekonomske tehnike oz. administrativne delavce.”⁷⁸ Organizacijskih možnosti za izpeljavo te potrebe je bilo več: “šolanje teh kadrov bi lahko potekalo v obliki dislociranega oddelka ljubljanske šole ali v okviru centra srednjih šol Domžale, ki bi vključeval tudi poklicno šolo /Poklicna kovinarska in usnjarsko galanterijska šola/ in STUGŠ /TSUGŠ – Tehniška srednja usnjarska galanterijska šola/, v okviru samostojne šole, ali v centru šol, ki bi vključeval tudi kamniško gimnazijo.”⁷⁹ Dejansko so se v prihodnjih nekaj letih v praksi uresničile skoraj vse možnosti.

Leta 1973 je bil v zvezi s srednjo ekonomsko šolo sprejet dogovor, da “naj bo v Kamniku sedež šole, v Domžalah pa naj bi s 1. septembrom 1973 začeli z delom dislocirani oddelki ekonomske šole. Zato je potrebno čim prej pripraviti potrebne prostore v I. osnovni šoli v Domžalah.”⁸⁰ S tem je bil dan tudi odgovor ugibanjem, zakaj BOP porabili izpraznjeno šolsko poslopje v Domžalah.” Na razpis se je prijavilo 80 kandidatov iz

domžalske in kamniške občine, po opravljenih sprejemnih izpitih pa se je v dva oddelka ESS v Domžalah vpisalo 67 učencev. V šolskem letu 1974/75 je bilo v prve letnike vpisanih 73 dijakov.⁸¹ Že čez nekaj mesecev, 25. decembra 1974, je bil sprejet sklep, da se Tehniška srednja usnjarska galanterijska šola preimenuje v **Center srednjih šol Domžale**, saj sta ji bila od 1. januarja 1975 priključena oba domžalska oddelka ekonomske šole. Ravnatelj je bil Miha Šutej.⁸²

Sredi 70-ih let so že potekali pogovori o usmerjenem izobraževanju. Takrat so bili nekateri prepričani, da bo šlo za “prvotno bistvo racionalnosti in racionalizacije, za razumno, smotrno in načrtno razporejanje in uporabljanje kadrov in sredstev, da bi dosegli večji učinek.”⁸³ V praksi je to pomenilo združevanje srednjih šol – v Domžalah torej Centra srednjih šol in Poklicne kovinarske in usnjarske galanterijske šole Domžale. Prvo stopnjo usmerjenega izobraževanja je bilo potrebno uvesti do šolskega leta 1979/80, zato je bilo 22. junija 1979 sklenjeno, da se Poklicna kovinarska in usnjarsko galanterijska šola priključi Centru srednjih šol. Nastal je novi **Center srednjih šol Domžale**, ki je ohranil staro ime, a je zdaj združeval poleg oddelkov nekdanjih Tehniške srednje usnjarske in galanterijske šole ter Ekonomske srednje šole še oddelke bivše Poklicne kovinarske in usnjarsko galanterijske šole.⁸⁴ Kot ravnatelja sta se na Centru zvrstila Marko Žerovnik in od leta 1981 Marjan Ogrinc. Odločitev, da vse šole v mestu združijo v en srednješolski center, se stroki ni zdela modra. Milka Novak, ki je bila na Poklicni kovinarski in usnjarsko galanterijski šoli nekaj časa v. d. direktorice, sicer pa je poučevala slovenski jezik s književnostjo, se spominja, da so združitvi takrat nasprotovali učitelji in vodstvi obeh šol.⁸⁵

Težave so bile številne, saj je bilo potrebno zagotoviti denar, izpeljati reformo programov usmerjenega izobraževanja, novi zakonodaji prilagoditi vse akte in

77 Uradni vestnik, priloga OP, 15. 12. 1971, OP, 20. 12. 1972.

78 OP, 20. 12. 1972. Ob tem se je potrebno spomniti, da se je izobraževanje ekonomistov v Domžalah začelo že v začetku šestdesetih let, in sicer na Delavski univerzi, ki je zlasti na podlagi interesa podjetij in v dogovoru z ESS iz Ljubljane odprla oddelek za odrasle. Junija 1966 je uspešno zaključilo šolanje osemindvajset maturantov oziroma absolventov. OP, 15. 6. 1966.

79 OP, 20. 12. 1972.

80 OP, 10. 2. 1973. V članku »Ekonomska srednja šola v Domžalah«, objavljenem v OP decembra istega leta, pa beremo, da so si za leto 1973 postavili cilj »... ustanoviti dislocirane oddelke Ekonomske srednje šole, katerih matična šola bi bila ljubljanska ESS ...« OP, 20. 12. 1973.

81 OP, 20. 12. 1973 in OP, 5. 3. 1975.

82 Navajam po sklepih, ki jih hrani ASŠD.

83 Uradni vestnik, 5. 11. 1975.

84 Navajam po sklepih, ki jih hrani ASŠD.

85 Pogovor z Milko Novak, marec 1999.

pravilnike, poslabšali so se odnosi med zaposlenimi, razpis za ravnatelja je bil dvakrat neuspešen.⁸⁶ Vendar je novemu vodstvu uspelo izboljšati klimo na šoli, vpisati prvo generacijo strojnih tehnikov, ohraniti dinamičen utrip šole s pomočjo strokovnih ekskurzij, izletov, številnih krožkov in društev, glavna naloga in pridobitev pa je bila gotovo gradnja novih prostorov na eni lokaciji,⁸⁷ ki je svoj rezime dobila šele v šolskem letu 1989/90. Med tem so se znova spremenili izobraževalni programi na šoli in ponovno tudi ime.

Konec 70-ih let se je močno razmahnila proizvodnja usnjene konfekcije – izdelava oblačil iz usnja. In potrebe industrije so narekivale izobraževanje ustreznih kadrov, zato so na Centru srednjih šol začeli v usnjarstvu uvajati tudi konfekcijsko smer. V šolskem letu 1981/82 so začeli z izobraževanjem usnjarsko krznarskih konfekcijskih tehnologov. Največ truda, znanja in energije je v reševanje začetnih težav vložila Tončka Hrastovec, ki je poučevala praktični pouk v konfekcijskih delavnicah vse do konca. Sama se sicer spominja v glavnem lepih trenutkov, vendar so bili prvi koraki velikokrat zelo naporni. Praktični pouk je do leta 1989 potekal v tovarnah, saj na šoli ni bilo konfekcijskih delavnic. Tovarne so pomagale tudi z materiali. Veliko strokovnih predmetov je bilo potrebno vpeljati na novo in zanje seveda ni bilo ustrezne literature.⁸⁸

Ko se je vpis na konfekcijsko smer povečal, je postalo hud problem pomanjkanje učiteljev, ki bi imeli ustrezna znanja. Vendar je delo teklo in na koncu vsakega šolskega leta so tudi konfekcionarji – tako kot galanteristi – pripravili razstavo zaključnih izdelkov. Sprva so bile te razstave skupne, a je bilo vedno več učencev, ki so izdelovali lepa oblačila, zato so začeli usnjeno konfekcijo predstavljati posebej. Od leta 1985 so te predstavitve potekale v obliki modnih revij in oblačila, ki so jih učenci sešili, so tudi sami predstavili.⁸⁹

86 Marjan Ogrinc, »Naslednja velika naloga je bila gradnja novih prostorov...«, v 50 let, 35–36.

87 Prav tam.

88 Nada Rušnjak, »Nekdanji dijaki so zdaj učitelji praktičnega pouka«, v 50 let, 42.

89 Tončka Hrastovec, »Kako sem začela delati na usnjarski šoli«, v 50 let, 39–40.

Junija 1981 je bil v Delegatskem obveščevalcu objavljen članek, v katerem so bile navedene splošne informacije o usmerjenem izobraževanju in tudi o tem, katere poklice so si lahko pridobili učenci Centra srednjih šol. Izbirali so lahko med tremi smermi: kovinarsko in predelovalno usmeritvijo, usnjarsko-predelovalno usmeritvijo in ekonomsko usmeritvijo s trgovinsko dejavnostjo.⁹⁰ Najbolj pereč problem nove šole pa je bil gotovo ta, da je pouk potekal na štirih lokacijah – na Ljubljanski 58 (do jeseni 2005 domžalska knjižnica) so bili oddelki ekonomske usmeritve, na Ljubljanski 110 (tega poslopja ni več) je potekal pouk nekdanje Poklicne kovinarske in usnjarsko galanterijske šole, na Ljubljanski 105 (nekdanje galanterijske in konfekcijske delavnice, zdaj posodobljene v učilnice za pouk splošnih in strokovnih predmetov) praktični pouk kovinarjev (tam je bilo tudi nekaj učilnic in uprava šole), na takratni Cesti talcev 19/A (danes Cesta talcev 12) pa je potekala večina pouka nekdanje TSUGŠ. Poslopja so bila v glavnem že dotrajana, zato so nameravali zgradbi na Cesti talcev dozidati prostore “za celotno izvajanje pouka vseh treh usmeritev.”⁹¹ Ker šola sama ni zmogla financirati projekta, za katerega bi bilo – po prvih ocenah – potrebno zbrati 200 milijonov novih dinarjev, so se začeli pogovori o občinskem samoprispevku, ki so trajali vse do leta 1984.⁹² Vse ta čas je bilo tudi v medijih veliko govora o prostorski problematiki Centra srednjih šol.⁹³ Aprila 1984 je bil samoprispevek izglasovan.⁹⁴

Utrip na šoli seveda ni bil odvisen samo od prostorov in denarja, pomembnejša je bila iniciativa učiteljev in učencev. Tako je npr. v prvi polovici 80-ih na Centru srednjih šol deloval tudi literarni krožek. OP je aprila 1984 poročal o recitalu romske poezije,⁹⁵ naslednje leto pa o recitalu, “ki naj bi prikazal delo in ustvarjalnost slovenskega pesnika Srečka Kosovela, katerega 80-letnico rojstva smo praznovali v lanskem /1984/

90 Delegatski obveščevalac, 19. 6. 1981.

91 Prav tam.

92 Prav tam.

93 OP, 26. 12. 1983, 28. 2. 1984 in 15. 3. 1984.

94 OP, 26. 4. 1984.

95 Prav tam.

letu.”⁹⁶ Sicer pa so mladi recitatorji pripravili tudi druge kulturne prireditve.⁹⁷ Najpomembnejši dogodek je bilo gotovo tekmovanje kovinarjev v Loznici (takratna SR Srbija), na katerem so učenci tekmovali v 35 poklicih. Dijaki Centra srednjih šol so osvojili dve bronasti medalji.⁹⁸

V šolskem letu 1984/85 so na Centru srednjih šol prenehali izvajati programe ekonomske usmeritve s trgovinsko dejavnostjo, smeri blagovni manipulant, prodajalec in komercialni tehnik, saj so bili oddelki nekdanje Ekonomske šole priključeni kamniški ekonomski šoli in 1. marca 1985 je bil sprejet sklep, da Center srednjih šol preneha obstajati, šola naslednica pa je dobila naziv **Srednja kovinarska in usnjarska šola Domžale**.⁹⁹ Ravnatelj je bil sprva Marjan Ogrinc, leta 1990 pa ga je nasledila Marijela Lebinger. Srednja kovinarska in usnjarska šola je izobraževala učence v dveh usmeritvah – kovinarskopredelovalni in usnjarskopredelovalni. Pouk je potekal na treh lokacijah, kar je kot vedno oteževalo delo na šoli, a ni zavrlo številnih krožkov, ki so delovali kljub komplicirani prostorski situaciji, npr. “folklorni, strelski, obrambni, recitacijski, šahovski, likovni, literarni, marksistični, ritmični, foto, prometni, aktiv Rdečega križa, šolsko športno in šolsko kulturno društvo.”¹⁰⁰ Te dodatne dejavnosti je beležilo tudi lokalno časopisje, saj so dijaki večkrat nastopali in s tem seveda popestrili mestni utrip. Še bolj zanimive kot redne interesne dejavnosti so bile skozi vso zgodovino šole skupine tujcev, ki so se tu izobraževale, tako na primer skupina Mongolcev, ki se je na Srednji kovinarski in usnjarski šoli v galanterijskih delavnicah usposabljala jeseni 1987.¹⁰¹

Dolgoročno pomembnejše pa je bilo dejstvo, da so v šolskem letu 1987/88 začeli graditi nove delavnice in učilnice za praktični pouk (s finančnimi sredstvi samoprispevka iz leta 1984), ki so rasle na Ljubljanski 105 (nekdanje galanterijske in konfekcijske delavnice, v katerih so danes učilnice za pouk splošnih ali strokovnih predmetov) Slovesna otvoritev je bila 28. oktobra 1988. Z novim poslopjem so bili urejeni prostorski problemi za izvajanje praktičnega pouka, ki je od tedaj potekal na eni lokaciji.¹⁰²

96 OP, 18. 3. 1985.

97 Prav tam.

98 OP, 29. 6. 1984.

99 Navajam po sklepkih, ki jih hrani ASŠD.

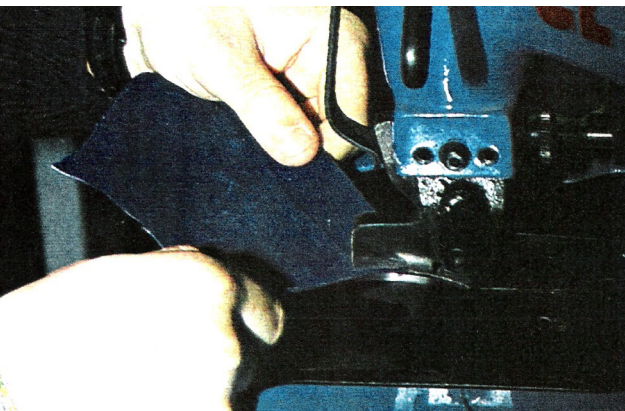
100 OP, 1. 4. 1985.

101 OP, 4. 12. 1987.

102 Prav tam.

Delo v delavnicah

Delo v delavnicah

Aprila 1988 je bil dograjen prizidek v pritličju šole na takratni Cesti talcev 19/A (danes Cesta talcev 12). V zvezi z reševanjem prostorskih problemov pa je bilo prelomno leto za Srednjo kovinarsko in usnjarsko šolo Domžale gotovo leto 1989. Januarja tega leta so namreč začeli graditi še en velik prizidek, v katerem je bilo predvidenih 1.743 m² skupnih površin za nove učilnice, kabinete, knjižnico s čitalnico ... Pouk v novih prostorih, takrat že na Cesti talcev 12, se je začel v šolskem letu 1989/90. Slovesna otvoritev pa je bila šele 27. novembra, saj so jo združili z občinsko proslavo ob dnevu republike. Novi prostori so predstavljali res veliko pridobitev, saj so bili plod dolgoletnih prizadevanj, hkrati pa so modernejše in bolj opremljene učilnice, kabineti, knjižnica tudi dvignili raven pouka. K slednjemu so prav tako pripomogle strokovne ekskurzije, npr. v tovarno Unior v Zrečah, v celjski Emo, na Kozjansko, v Podčetrtek.¹⁰³

V prvi polovici 90-ih je življenje in delo na Srednji kovinarski in usnjarski šoli Domžale potekalo v okviru načrtov, ki so predvidevali tudi promocijo šole. Za vse srednje šole, torej tudi za še vedno edino domžalsko, je postala pomembna predstavitev izobraževalnih programov in poklicev osnovnošolcem. Poleg klasič-

103 OP, 18. 10. 1989 in 22. 11. 1990.

nih informativnih dni in obiskov na osnovnih šolah so začeli izdelovati tudi manjše publikacije, zloženske ...¹⁰⁴ Dijaki usnjarske smeri so ob koncu šolskega leta še vedno pripravljali tradicionalne modne revije in razstave izdelkov, sodelovali so – tako kot dijaki strojništva – tudi na številnih sejmih in tekmovanjih. Odhajali so na strokovne ekskurzije ali pa so imeli predstavitve na šolah.¹⁰⁵ Vsako pomlad so dijaki pripravili zaključni ples in vse te dogodke je spremljal ter o njih poročal tudi domžalski časnik Slamnik. Tako beremo na koncu šolskega leta 1990/91 poročilo o tem, da so si dijaki usnjarske usmeritve v tem šolskem letu ogledali tovarno Mura, maja so skupaj pripravili maturantski ples, junija modno revijo in razstavo galanterijskih izdelkov, julija pa sodelovali na sejmu obrti v Domžalah – dijaki kovinarske usmeritve so postavili del opreme in učil za sodoben pouk regulacij in krmiljenj s pomočjo računalnikov, dijaki usnjarske usmeritve pa pokazali najlepše kreacije svojih zaključnih izdelkov.¹⁰⁶ Podobno aktivni so bili tudi v naslednjem šolskem letu, saj so sodelovali na mednarodnem sejmu Alpe-Adria, kjer so pokazali “program za računalniško krojenje, modeliranje in oblikovanje predmetov.”¹⁰⁷ Zaključne izdelke usnjarskokonfekcijskih in usnjarskogalanterijskih programov so razstavili v razstavnem prostoru podjetja Industrija usnja Vrhnika ter v domžalski blagovnici Vele.¹⁰⁸

Začetek 90-ih je prinesel nove spremembe v šolstvu – konec usmerjenega izobraževanja. S spremembami šolskega sistema so se začeli uvajati novi programi. V šolskem letu 1991/92 so začeli izvajati obrtni program šolanja, ki je v tem šolskem letu potekal le v Domžalah in Mariboru. “Ker se je takšno šolanje izkazalo za kakovostno, so domžalske in mariborske izkušnje s pridom uporabili tudi na drugih šolah,” je zapisal Slamnik.¹⁰⁹

104 Slamnik, 12. 11. 1992.

105 Slamnik, 6. 6. 1991.

106 Prav tam in Slamnik, 12. 7. 1991.

107 Slamnik, 27. 3. 1992.

108 Slamnik, 10. 7. 1992.

109 Slamnik, 27. 7. 1994. V članku beremo tudi poročilo s svečanosti ob podelitvi spričeval prvi generaciji monterjev, ki se je izobraževala po novem obrtnem programu.

Ena od posledic reform je bilo novo preimenovanje. 8. oktobra 1992 je Srednja kovinarska in usnjarska šola Domžale dobila ime, ki ga ima še danes – **Srednja šola Domžale** (SŠD).¹¹⁰ Ravnateljica je bila do leta 1998 Marijela Lebinger, v šolskem letu 1998/99 je postal v. d. direktorja Viktor Jemec.

V prvi polovici in sredi 90-ih se je zlasti na usnjarski smeri zgodilo veliko pozitivnih sprememb, čeprav je vzporedno z novostmi in posodobitvami v šolstvu usnjarska industrija vse bolj propadala in je bilo interesa za poklice te stroke vedno manj. Kljub temu so bile v veliki meri posodobljene učilnice za praktični pouk – dijaki so se npr. učili krojenja oblačil s pomočjo računalnika.¹¹¹ Pri kreiranju in izdelovanju kolekcij je ravnateljica naredila pomemben korak, saj sta z dijaki in učitelji praktičnega pouka začeli sodelovati tudi modni oblikovalki, ki sta dvignili estetski nivo in dosegli večjo usklajenost konfekcijskih in galanterijskih izdelkov ter modne revije zaključnih izdelkov zelo približali profesionalnim. Učenci niso več predstavljali svojih izdelkov le na šoli, ampak tudi izven nje.¹¹² Šolsko leto 1993/94 so zaokrožili s predstavitvijo odmevne kolekcije na modni reviji slovenskih srednjih šol tekstilne in usnjarske usmeritve v Festivalni dvorani v Ljubljani.

110 Navajam po sklepkih, ki jih hrani ASŠD.

111 Slamnik, 27. 4. 1994 in 25. 3. 1994.

112 Slamnik, 17. 6. 1993.

Oblačila so kombinacija usnja in kovine

Požele so val navdušenja, saj je njihova kolekcija resnično vzbudila pozornost. Domžalski *Slamnik* je zapisal:

“Domžalske učenke so dobile enotno pohvalo poznavalcev in obiskovalcev za obe vrsti oblikovanja. Najprej je pet manekenk pokazalo umirjene, a vendar ekstravagantne modele iz svetlega usnja. Nato so prikazale še šest temnih oblačil, ki so po domiselnosti, provokativnosti, vpadljivosti in drugačnosti izstopale iz celotne predstave. Ni čudno, da so bliskali fotoaparati in so bile fotografije objavljene domala v vseh časopisih. Svojskost je dajala oblačilom kombinacija usnja in kovine; materialov, s katerimi delajo učenci Srednje šole v Domžalah. Pločevino so oblikovali učenci v strojnih delavnicah, oblačila pa seveda pri pouku usnjarske in krznarske konfekcije in galanterije.”¹¹³

Dejansko je o dogodku poročal tudi osrednji časopis *Delo*.¹¹⁴ Pozornost je vzbudila predvsem kombinacija usnja in kovine, materialov, s katerima so delali učenci obeh usmeritev.

V šolskem letu 1993/94 se je na šoli bistveno razširila paleta izobraževalnih programov. V okviru poklicno-tehniškega izobraževanja sta bila uvedena dva diferencialna programa: usnjarskopredelovalni in strojni tehnik. To je bila novost, ki je dijakom po treh letih poklicne šole omogočila pridobitev naziva tehnik. Pogoji za vpis v diferencialni program je bila opravljena triletna šola usnjarske ali kovinarske smeri; če je bil vpis prevelik, tudi dovolj visok uspeh, dijak pa je v naslednjih dveh letih, torej skupaj petih, pridobil tehniško izobrazbo. Poleg tega si je šola še vedno prizadevala za širjenje in razvijanje srednjega šolstva v Domžalah, zlasti v smislu tehniške gimnazije, vendar ideje in želje niso bile realizirane.

V usnjarskih usmeritvah so se sredi 90-ih dogajale

113 Slamnik, 20. 5. 1994.

114 Delo, 21. 4. 1994.

nove spremembe. Leta 1996 je bila Srednja šola Domžale vključena v program Phare – začela je sodelovati pri prenovi programov poklicnega izobraževanja v usnjarski usmeritvi z namenom približati izobraževalni sistem obstoječim sistemom v državah članicah Evropske unije. Na željo Obrtne zbornice Slovenije so člani projekta pripravili mojstrske izpite za področje usnjarstva in dualni način izobraževanja, ki je na nek način pomenil vrnitev k vajeniškemu sistemu šolanja. Vrnitev v preteklost se je med drugim pokazala v poimenovanju dijakov, ki so znova postali vajenci. Praksa naj ne bi bila več samo v okviru pouka, ampak tudi pri obrtnikih. Poleg novih programov je projekt predvideval še izobraževanje učiteljev, posodabljanje opreme in vzpostavitev stikov s šolami, kjer so podobni programi že potekali. Program Phare je potekal tri leta, a kljub velikemu trudu in številnim pridobitvam (npr. novi računalniški opremi za krojenje in internetu) ni dosegel zelenega učinka, saj je konec 90-ih usnjarska industrija v veliki meri propadala – ne le v Sloveniji, ampak tudi drugod v Evropi. Zato ni bila prav nič presenetljiva reakcija osmošolcev, ki se jim usnjarski poklici niso zdeli več dovolj privlačni in perspektivni. Tako zaradi pomanjkanja interesa ni bilo vpisa v dualni način izobraževanja, ki ga zato šola kljub interesom Obrtne zbornice ni nikoli izvajala.¹¹⁵

115 Marija Zupančič, »Sodelovanje Srednje šole Domžale v programu Phare«, v 50 let, 51–52.

Učitelji usnjarstva

Konec 90-ih je torej zaznamovalo propadanje paradne veje domžalske industrije in obrti v drugi polovici 20. stoletja, vzporedno s tem pa je seveda upadel interes za usnjarske poklice in vpis v te programe je bil vedno manjši. Učitelji so si zelo prizadevali vzbuditi zanimanje med mladimi, obiskali so številne osnovne šole, pripravili slikovite zloženke, zanimive informativne dneve, vendar s pičlim izkupičkom. Dijaki, ki so se izobraževali v usnjarstvu, so sicer še vedno redno sodelovali na državnih tekmovanjih srednje usnjarske in tekstilnih šol Slovenije ter kreirali in izdelovali kolekcije, ki so jih predstavljali na razstavah, Mednarodnem obrtnem sejmu v Celju, sejmu Narava – zdravje, na modnih revijah. Vsako leto so tudi sodelovali na zaključni prireditvi slovenskih srednjih tekstilnih šol in usnjarske šole.¹¹⁶

116 ASŠD, »Šolska kronika za šolsko leto 1998/1999«, »Šolska kronika za šolsko leto 1999/2000«, »Šolska kronika za šolsko leto 2000/2001« in »Šolska kronika za šolsko leto 2001/2002«, rokopisi; Slamnik, 9.10.1998, Slamnik, 24.6.1999 in Slamnik, 22.6.2001; Petra Weissbacher, »Moda fashion 99« v Tekstilec 42, št. 1-2 (1999), 65; Eva Hassl, »Moda na prehodu skozi Ljubljano« v Naša žena, št. 6 (1999).

Kolekcije, ki so nastale v 2. polovici 90

Kljub klavnim razmeram v gospodarstvu je šolsko leto 1998/99 minilo v znamenju petdesetletnice tehniškega izobraževanja usnjarjev v Domžalah, saj je bil leta 1948 ustanovljen Usnjarski tehnikum. Aprila je šola zato izdala posebno publikacijo in pripravila proslavo z recitalom in modno revijo, ki je prikazala prerez dosežkov dijakov in učiteljev v usnjarstvu. Žal je bila hkrati tudi njegov labodji spev. V naslednjem šolskem letu ni bilo več vpisa v program Usnjarskopredelovalni tehnik.

Učitelji v šolskem letu 1998/99

V strojništvu je bila situacija boljša, interes za številne poklice, za katere so se lahko dijaki izobraževali na SŠD, v 90-ih ni upadel, čeprav se je bilo tudi na tem področju potrebno prilagoditi interesom mladih na eni in države na drugi strani. Če so lahko dijaki še pred dvema desetletjema pridobili poklice strugar, frezalec, konstrukcijski ključavničar, varilec, monter vodovodnih, hladilnih, klima in plinskih napeljav, finomehanik in urar, puškar, klepar – krovec, avtoklepar, avtomehanik ..., so se od septembra 2004 izobraževali le še za slednjega in za strojnega mehanika ter instalaterja strojnih instalacij. Danes SŠD izobražuje v programu strojništva za poklice instalater strojnih instalacij, avtoserviser in strojni tehnik v PTI-izobraževanju.

Precejšnja novost v strojništvu je pomenil dualni sistem, uveden v šolskem letu 1997/98, po katerem so se dijaki – zdaj po dolgih desetletjih spet vajenci – teoretično izobraževali v šoli, praktično pa v šoli in pri delodajalcu. Program je seveda zahteval prilagoditve predmetnikov, pogodbo z delodajalcem. V nasprotju z neuspelim poskusom na usnjarstvu je v strojništvu dualno izobraževanje zaživelo. Začelo se je tudi šolanje po

skrajšanem programu, kasneje preimenovano v nižje poklicno izobraževanje, ki je trajalo dva letnika in pol, vendar se je na šoli izvajalo le kratek čas. Od šolskega leta 1993/94 lahko dijaki po triletnem programu nadaljujejo šolanje v diferencialnem programu, ki traja še dve leti, in po opravljeni poklicni maturi pridobijo naziv strojni tehnik.

Sredi 90-ih, v šolskem letu 1995/96, se je na šoli začelo še izobraževanje v triletnem programu trgovec. V Domžalah, ki so bile že več kot sto let središče živahne trgovinske dejavnosti, so se dijaki tako prvič lahko izučili za prodajalce. Ko je prva generacija prodajalcev pridobila poklic, je že imela možnost nadaljevati izobraževanje v dvoletnem diferencialnem programu, ki se je začel v šolskem letu 1998/99, in si pridobiti naziv ekonomsko-komercialni tehnik. Novi in prenovljeni programi so dijake usmerjali v številna šolska in državna tekmovanja tako na področju stroke kot tudi splošno-teoretičnih predmetov, učenci so še raje sodelovali v številnih krožkih, kot so na primer literarni, gledališki, šahovski, astronomski, matematični ..., projektih, kakršen je EKO šola, šolsko glasilo, na razstavah, proslavah, ki so potekale tudi v sodelovanju z Glasbeno šolo Domžale.¹¹⁷

Ob vseh spremembah, uvedbah novih programov in preoblikovanjih starih šola vsa leta izvaja tudi izobraževanje odraslih.

Da se aktivnosti, posodobitve, spremembe, novosti nikoli ne nehajo, je dokazalo tudi dogajanje v novem tisočletju. Njegov začetek je namreč minil v znamenju prizadevanj za pridobitev novih, zahtevnejših programov. To je bil znova odgovor na splošne interese sodobne družbe, ki podpira čim višjo izobraženost mladih. Hkrati mnogim po končanem šolanju ne ponuja možnosti zaposlovanja. Te tudi tehniki marsikdaj ne dobijo, zato nadaljujejo izobraževanje na višjih strokovnih šolah in Srednja šola Domžale jim je

skušala približati tudi to. Že sredi 90-ih je poskusila pridobiti višješolski program za poklic prodajni inženir, vendar ideja ni zaživela v praksi.¹¹⁸ Ko so leta 2004 na šoli opravili analizo zaposlitvenih možnosti v lokalnem gospodarstvu, je ta pokazala potrebo po inženirjih strojništva in poslovnih sekretarjih, zato se je domžalska srednja šola začela pripravljati za ustanovitev višje strokovne šole s tema programoma. Prostorsko-kadrovski pogoji so bili sicer izpolnjeni, interes sta imeli tako šola kot občina, dosti dlje pa se ni premaknilo.

Z gimnazijo je šlo hitreje, saj se je zanjo poleg šole in občine zavzela tudi država. Domžalčani so idejo seveda navdušeno pozdravili, prav nasprotna pa je bila – pričakovano – reakcija Kamnika in tamkajšnjega šolskega centra, ki se je bal zlasti zmanjšane vpisa dijakov v prvi letnik. Domžalski osnovnošolci pa tudi tisti iz občin Trzin, Mengeš, Moravče, Lukovica, Komenda, ki so želeli šolanje nadaljevati na gimnaziji, so se morali voziti v Ljubljano ali Kamnik in bi jim gimnazija v Domžalah močno skrajšala pot. Hkrati pa se je zaradi vse manj številčnih generacij v nemal pravi "boj" za pridobitev dijakov, ki na gimnazijah v začetku tisočletja sicer še ni bil tako brezupen kot na poklicnih šolah. Obstoječe gimnazije tudi v "zlatih časih" niso bile naklonjene ustanavljanju novih, saj jim slednje prevzamejo del dijakov. Najburnejše razprave so potekale pozimi 2001/2002. Kamniška občina je odločitev šolskega ministrstva, da bo domžalskemu srednješolskemu središču dodelil tudi program splošne gimnazije, sprejela zelo negativno. Očitki so leteli na vse strani in na najrazličnejša področja – da so informacije prikrivali, da odločitev ni ne smotrna ne v skladu z razvrščanjem programov po posameznih regijah, da po nepotrebnem uvaja dodatne proračunske stroške, da občina Domžale ne more biti soustanoviteljica, ker je lahko le mestna občina, to pa Domžale niso, da ima kamniška gimnazija že petdesetletno tradicijo in da naj Domžale ostanejo pri poklicnem izobraževanju, da je odpiranje gimnazije ob poklicni šoli vprašljivo, celo, da

117 ASŠD, »Šolska kronika za šolsko leto 1997/1998«, »Šolska kronika za šolsko leto 1998/1999«, »Šolska kronika za šolsko leto 1999/2000«, »Šolska kronika za šolsko leto 2000/2001«, »Šolska kronika za šolsko leto 2001/2002«, »Šolska kronika za šolsko leto 2002/2003« in »Šolska kronika za šolsko leto 2003/2004«, rokopisi; Slammik, 28. 5. 1999 in Slammik, 3. 3. 2000.

118 Mariela Lebinger, »Pregled razvoja Srednje šole Domžale v zadnjih osmih letih«, v *50 let*, 38.

SŠD ne izpolnjuje materialno-kadrovskih pogojev in jo spremlja slab renome.¹¹⁹ Zagovorniki pa so argumentirali, da se v obeh občinah povečuje priseljevanje, da se na splošno več zanima za izobraževanje v gimnazijah, da ima ustrezne kadrovske in materialne pogoje za izobraževanje v tem programu seveda tudi domžalska srednja šola, da so izkušnje z novonastalimi gimnazijami (na primer v Litiji, Ormožu, Kočevju) pozitivne, da se bodo dijaki gotovo z veseljem uro ali dve manj vozili v šolo in da je konkurenca pravzaprav vedno dobrodošla.¹²⁰

Trdnega namena, da gimnazija v Domžalah bo, negativna mnenja niso omajala in tako je 31. 1. 2002 ustanovitveni akt Srednje šole Domžale sprejela vlada Republike Slovenije, 6. 2. 2002 pa še občinski svet Občine Domžale. Na osnovi tega sklepa se je SŠD reorganizirala v zavod z dvema organizacijskima enotama, in sicer Gimnazijo ter Poklicno in strokovno šolo.

Sklep o ustanovitvi javnega vzgojno-izobraževalnega zavoda Srednja šola Domžale (s kratico SŠ Domžale) je bil sprejet 7. februarja 2002.¹²¹ V. d. ravnateljice je bila sprva Jožica Polanc. Za pripravo na informativni dan je ostalo bolj malo časa in na razpis v marcu se je tisto leto na 60 razpisanih mest prijavilo 39 kandidatov, vendar so po drugem krogu prosta mesta zapolnili in prva generacija gimnazijcev je začela z izobraževanjem 1. septembra 2002. V naslednjih letih je interes naraščal, tako da sta bila oba prva letnika v šolskem letu 2004/2005 nadstandardno številčna, prihodnje leto pa je bila prvič potrebna omejitev vpisa. Gimnazija je torej zaživela, pouk je že od začetka potekal v sodobno opremljenih učilnicah, saj je bilo za SŠ Domžale zelo ugodno, da je bila soustanoviteljica Občina Domžale, ki je s finančnimi sredstvi krepko pripomogla k prenovi in posodobitvi učilnic (zlasti za naravoslovje in računalništvo), laboratorijev in ureditvi okolice. Direktor zavoda in ravnatelj Gimnazije je od leta 2003 Primož Škofic, ravnatelj Poklicne in strokov-

ne šole je bil do decembra 2018 Marko Mlakar, od takrat je Andrej Pezdirc.

V letih, ki so sledila ustanovitvi gimnazije, so potekale nove preнове programov, saj je poklicno-tehniško izobraževanje po novem ovrednoteno s kreditnimi točkami, ki omogočajo večjo primerljivost z izobraževalnimi sistemi evropskih držav. Prenovljen je bil tudi gimnazijski program, nobena od sprememb pa ni bistveno vplivala na delo in dosežke učiteljev in dijakov. Leta 2009 je gimnazijo končala prva zlata maturantka, že prej so bili zlati maturanti na poklicni in strokovni šoli, tako v programu strojni tehnik kot tudi ekonomski tehnik.¹²²

V prihodnjih letih so se jim pridružili tudi zlati maturanti tehniki računalništva – programa, ki kot zadnja novost poteka na šoli od jeseni 2010. To je bil znova odgovor na spremembe in potrebe gospodarstva in družbe ter posledica interesov mladih, med katerimi zanimanje za gimnazijske programe v zadnjih desetih letih upada, raste pa vpis v strokovno-tehnične in poklicne šole. Računalniški poklici so v zadnjem desetletju popularni in iskani, znanja s tega področja pa popolnoma nujna za vse generacije. Računalniška pismenost je že pred leti postala tudi državni interes, zato poteka od leta 2010 projekt Simbioza, ki ga izvajamo tudi na naši šoli. En teden v oktobru mlajši prenašajo znanje na starejše, s čimer med drugim spodbujamo prostovoljstvo med mladimi. Dijaki širijo znanje tudi na domžalski univerzi za tretje življenjsko obdobje, že nekaj let poteka med jesenskimi počitnicami na šoli jesenska šola računalništva – vse dejavnosti redno spremlja lokalni časopis.¹²³

Za šolstvo in izobraževanje je v tem tisočletju na področju pouka in dejavnosti ob pouku opazen izrazito drugačen pristop. Še v 90-ih letih je učenje in poučevanje večinoma potekalo v učilnicah, klasičnim metodam

119 *Dela*, 19. 12. 2001, in *Novice*, 17. 1. 2002.

120 Prav tam.

121 Navajam po sklepih, ki jih hrani ASŠD.

122 *Slamnik*, 11. 8. 2009.

123 *Slamnik*, 27. 9. 2013, 29. 11. 2013, 25. 7. 2014, 23. 12. 2014, 31. 7. 2015, 27. 11. 2015, 30. 9. 2016, 25. 11. 2016, 23. 12.

2016, 26. 10. 2017 in 29. 11. 2018.

poučevanja, starim sto let in več, so se šele počasi pridružile aktivnejše. V zadnjih dveh desetletjih je vseh teh, ki v večji meri vključujejo dijake, vedno več. Vedno več je učenja na terenu doma in v tujini, ekskurzij, ki so bile v preteklosti manj pogoste, se lahko dijaki zdaj udeležijo po večkrat na leto. Na voljo so krožki, projekti, delavnice, tekmovanja na vseh ravneh, tuje jeziki poučujejo učitelji, ki jim je ta jezik materni, dijaki odhajajo na izmenjave in gostijo mlade iz drugih držav, šole redno sodelujejo z lokalnim okoljem in se vse pogosteje vključujejo v številne projekte. Vse te dejavnosti spremljajo mediji, objave se kopičijo na spletnih straneh, socialnih omrežjih, v poplavi podatkov sodobnega časa. Še pred tridesetimi ali petdesetimi leti so bili posamezni šolski dogodki, kot na primer modne revije, razstave izdelkov, proslave, tekmovanja sicer vsako leto, a ostalih dejavnosti je bilo toliko manj, da so pisci šolskih kronik in novinarji spremljali in zapisali veliko večino. V minulih dvajsetih letih so se začeli dogodki, prireditve, dejavnosti, množiti s tako hitrostjo, da jih je težko spremljati in so hkrati postale šolski vsakdanjik. SŠ Domžale pri tem ni posebna izjema, ponuja veliko možnosti za najrazličnejše aktivnosti.

Poseben izziv za mlade je prav gotovo sodelovanje v programu MEPI (Mednarodno priznanje za mlade, ki poteka ob močni podpori Britanskega sveta in veleposlaništva Združenega kraljestva), kjer se morajo dijaki izkazati na štirih področjih: športu, veščinah, prostovoljnem delu in odpravi. V okviru tega programa je Domžale septembra 2007 obiskal angleški princ Andrew in podelil zlata priznanja, oktobra 2008 pa je v Slovenijo pripotoval angleški kraljevi par.¹²⁴

V okviru šole se lahko dijaki udeležujejo šolskih, regijskih in državnih tekmovanj iz vseh področij, na katerih najuspešnejši dosegajo srebrna in zlata priznanja. Posamezna tekmovanja na višjem nivoju organiziramo tudi na šoli – tako npr. regijsko za geografijo, državno za sladkorno bolezen, dvakrat tekmovanje v tehnike prodaje, trikrat finale državnega prvenstva iz atletike.¹²⁵

Med projekti je v prvem desetletju novega tisočletja delovala Šola obrti in podjetništva. Posebna oblika predstavitve poklicev, ki poteka še vedno, so tako imenovani Tehniški dnevi za osnovnošolce okoliških osnovnih šol. Takrat na različnih mestih strojniških delavnic učenci spoznajo vrste poklicev v vseh programih, za katere izobražujemo na naši šoli.

125

Slamnik, 14. 9. 2007, 12. 10. 2007, 24. 10. 2008 in 14. 11. 2008.

Najstarejši projekt, ki se je začel že v 90-ih letih prejšnjega stoletja, je Eko šola, ki že dolgo ni zgolj projekt, ampak to šola že je – šola z učitelji in dijaki, ki skrbijo za zmanjšanje negativnih vplivov na okolje tako, da ločujejo odpadke, stiskajo plastenke, zbirajo zamaške, skrbijo za urejeno okolje, gredice, drevesa, zelenjavo, cvetlice. Z nastankom gimnazije in čez približno deset let s programom tehnik računalništva sovpadajo načrti in projekti na državni ravni. V duhu sodobnejših pristopov k učenju in poučevanju je bila šola povablje-

na k projektu didaktične preнове, preнове gimnazij, k pilotskim in inovacijskim projektom. Sodelovali smo v projektih Šole za ravnatelje, s Konzorcijem gimnazij, z Zavodom za šolstvo sodelujemo še vedno. V minulih letih smo se intenzivno posvečali učenju in poučevanju tujih jezikov – najprej preko Comeniusa, nato v projektih obogatene učnja tujih jezikov, ki so nam omogočili tuje učitelje za nemščino, angleščino in italijanščino. Srednja šola Domžale je imela dve leti status regijskega centra za tuje jezike. V zadnjih petnajstih letih se osredotočamo tudi na timsko poučevanje, medpredmetno povezovanje, uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije pri pouku (spletne učilnice, interaktivne table). Z dijaki na ta način celostno, strokovno poglobljeno in privlačno obravnavamo določeno temo, omogočimo jim aktivno sodelovanje pri pouku in samostojno raziskovanje na izbranem terenu. Takšna oblika učenja je dostikrat zabavnejša in učinkovitejša kot klasični pouk v šolskih učilnicah. Sadovi dobrega sodelovanja so bili šolski projekti *Zdravje mladostnikov*, *Lov za znanjem*, *Rim v malem*, *Srednjeveški večer*, *Dobrodošli v Sredozemlju*, *Domžale v treh jezikih*, *Slovenija v petih besedah*, *Preprosto slastno*, *Mostovi znanja ...*¹²⁶ Rezultati novih metod pa številne nove in drugačne aktivnosti pri pouku.

126

Slamnik, 13. 4. 2012, in 28. 2./2014.

Mostovi znanja

Rim v malem

debatne tehnike pri pouku

Srednjeveški večer

Izdelki pri pouku v različnih letih

Obogateno učenje tujih jezikov

Tartuffe

Na šoli poteka mednarodna izmenjava z gimnazijo iz Salemija na Siciliji, ki se odvija od leta 2015.¹²⁷ Projekti minulih let, ki bogatijo pouk in popestrijo življenje na šoli, so bili ali so še vedno zlasti že omenjeni Eko šola, Mepi, Simbioza, ob teh še Socialni kapital, Donau online, Together in Europe, Erasmus projekti, NA-MA poti, Munera 3, Rastem s knjigo ...¹²⁸

Na prelomu tisočletja je bilo na šoli – podobno kot v preteklih desetletjih – več krožkov oziroma interesnih dejavnosti, tako računalniški, astronomski, šahovski, zgodovinski, likovni, bralni in dramski krožek,¹²⁹ dijaki so lahko sodelovali pri urejanju šolskega glasila in se fakultativno učili ruščino. Nekatere od teh možnosti šola ohranja tudi v zadnjem desetletju, še več pa dodaja drugih, ki so del projektov in povezav z lokalnim okoljem.

¹²⁷ *Slamnik*, 24. 4. 2015, in 27. 5. 2016.

¹²⁸ Tudi te projekte spremlja lokalni časopis, v *Slamniku* redno beremo o dogajanju v okviru projekta Mepi, članki so namenjeni Eko šoli, Simbiozi (nekatero sem že navedla) in ostalim projektom, o katerih pišejo tudi učitelji mentorji in dijaki udeleženci.

¹²⁹ Srednja šola Domžale je februarja 2010 organizirala občinsko proslavo ob kulturnem prazniku z uprizoritvijo Tartuffa. *Slamnik*, 12. 2. 2010. Šest let kasneje je šolska dramska skupina uprizorila Plešasto pevko. *Slamnik*, 29. 4. 2016.

Plešasta pevka

Arduino delavnice

LAN Party

Iraški begunski pesnik Sameer Sayegh in predsednica Pena Ifigenija Simonovič

Tako nastajajo pogovori, recitali, nastopi v sodelovanju s Knjižnico Domžale in Medgeneracijskim centrom Bistrica, dijaki uspešno sodelujejo na foto natečajih, na filmskem natečaju Slovenščina ima dolg jezik, na katerem so bili do zdaj že večkrat nagrajeni, dobro se odrežejo na literarno-likovnih natečajih, redno sodelujejo v Bralnicah pod slamnikom, pri medgeneracijskem branju.¹³⁰

Med zanimivimi dogodki na šoli so Lan partyji, filmski maratoni, kemijski popoldnevi, delavnice Arduino, v okviru krožkov ali pouka izdelovanje mozaikov, koledarjev, arheološkega nakita ...¹³¹

Poleg ustaljenega ritma in dejavnosti se včasih zgodi popestritev, kakršna je bila recimo gradnja podmornice.¹³² Šola se seveda odziva tudi na trenutno dogajanje v svetu – v minulih letih zlasti na begunsko krizo. V tem kontekstu smo leta

130 O medgeneracijskem branju v *Slamnik*, 28. 6. 2013, o recitalu poezije ruskih pesnic 20 stol. v *Slamnik*, 29. 3. 2014, o recitali renesančne poezije v *Slamnik*, 25.11. 2016, o likovno-literarnem natečaju v *Slamnik*, 26. 5. 2017.

131 *Slamnik*, 25. 10. 2013, 26. 9. 2014 na naslovnici, in 27. 12. 2018.

132 *Slamnik*, 28. 2. 2014.

Kemijsko popoldne

arheološki nakit

2015 pripravili delavnice na temo »Begunci v Evropi«,¹³³ čez dve leti smo gostili begunskega iraškega pesnika Sameerja Sayegha, ki ga je pripeljala predsednica slovenskega Pena, Ifigenija Simonovič. Z njo in Penom smo sodelovali še prihodnje leto, ko je na šolo prišel japonski literarni ustvarjalec in mirovnik Hori Takeaki, odzvala se je tudi vabilu in z branjem svoje poezije sodelovala na proslavi.¹³⁴

133 *Slamnik*, 27. 11. 2015.

134 *Slamnik*, 29. 3. 2018 in *Slamnik*, 31. 5. 2018. Obiski slovenskih besednih umetnikov niso novi, v preteklih letih smo v sodelovanju s Knjižnico Domžale in MGC Bistrica gostili Ferija Lainščka, Marka Kravosa, Borisa Pahorja. Prispevek o slednjem v občinskem glasilu *Slamnik*, 12. 6. 2009.

Japonski besedni umetnik in mirovnik Hori Takeaki

Naravoslovni tabor

Dijaki se vsa leta izobražujejo na taborih,¹³⁵ delavnicah, ekskurzijah doma in po svetu. Na tem področju smo, odkar na šoli deluje gimnazija, dodali več potovanj v tujino, nastale so razlike med ekskurzijami na Poklicni in strokovni šoli, ki ves čas ohranjajo strokovne elemente, ter na Gimnaziji, kjer so vsebine kulturno-zgodovinske ali naravoslovne. Z gimnazijci že vrsto let vsako jesen spoznavamo regije v Sloveniji. Pri ekskurzijah v tujino smo pred leti spremenili koncept, tako da se spomladi ne odpravimo z vsakim letnikom na drugo lokacijo in ne izpeljemo nadstandardnih ekskurzij v London, Pariz, Rim ..., ampak gimnazijcem ponudimo dve ekskurziji v tujino letno. Dijaki zelo radi potujejo, na zabaven način marsikaj spoznajo in se veliko naučijo, o svojih izkušnjah tudi kaj napišejo.¹³⁶

¹³⁵ O naravoslovnem in raziskovalnem taboru v *Slamnik*, 25.11. 2016.

¹³⁶ *Slamnik*, 13. 7. 2007, 12. 9. 2008 in 24. 2. 2017.

Dolenjska

**Ekskurzije
doma
in v tujini**

Barcelona

Budimpešta

Dunaj

Gorenjska

Praga

Zagreb

Melk

60-letnica "Ko se smejemo in se ljubimo se mejē naš planet"

60-letnica: "Čas za ples"

(predlagam, da navedemo samo mesta / lokacije brez letnic, ker ni posebej pestro; jaz bi jih imela čim več, najbrž bo en kolaž in vse bolj majhne? Pazimo, da bosta obe šoli; če kdo najde boljši izbor, tudi ok.)

Najodmevnejše je bilo na koncu prvega desetletja novega stoletja praznovanje 60-letnice, saj smo v šolskem letu 2008/09 pripravili kar šest dogodkov. Nekateri med njimi so bili že prej del obšolskih dejavnosti, a v tem letu bolj odmevni, kot na primer oktobrski obisk kraljevega para v okviru programa Mepi, pa bolj vsakdanji filmski maraton in Lan party v novembru ter decembrski novoletni sejem in "rusko novo leto". V januarju smo pripravili delavnico *Ustvarjamo z usnjem*, februarja občinsko proslavo *Ko se smejemo in se ljubimo se smeje naš planet*, praznovanje smo zaključili marca s šolskim muzikalom *Čas za ples*.¹³⁷ S slednjim so se dijaki predstavili še na Festivalu sodobne umetnosti mladih – Transgeneracije.¹³⁸

137 *Slamnik*, 24. 10. 2008, 14. 11. 2008, 13. 2. 2009, 6. 3. 2009 in 10. 4. 2009.
138 *Slamnik*, 24. 4. 2009.

2. mesto v šolski košarkarski ligi, zmaga na košarkarskem tekmovanju za srednje šole

Leta 2013 smo se spomnili desete obletnice gimnazije in ugotavljali, da se počasi uveljavlja v lokalnem okolju, privablja večinoma dijake iz Domžal in iz bližnjih krajev, npr. z Doba, iz Moravč, Lukovice, Radomelj, manj iz Mengša in Kamnika, kar velja tudi za ostale programe, v katerih se lahko izobražujejo dijaki na šoli.¹³⁹

Pred petimi leti smo šole znova stopile v ospredje, saj je občina praznovala 150-letnico šolstva, prva šola je namreč v Domžalah začela delovati leta 1864. Izšel je bogat zbornik s celovitim prikazom izobraževanja, Srednja šola Domžale je zaradi dolge in kompleksne tradicije v njem zasedla opazno mesto. V šolskem letu 2013/14 so se vrstile številne spremljevalne prireditve, v Knjižnici Domžale je bila na ogled tudi razstava, na kateri smo se predstavile vse šole, praznovanje se je končalo s slavnostno akademijo.¹⁴⁰

Zadnja prireditev, ki je šolo postavila pod žaromete, je bila otvoritev telovadnice, aprila 2017. Zanj so si šola in vse njene predhodnice prizadevala že od leta 1989, a neuspešno. Navajeni smo, da pouk, tudi športne vzgoje, že desetletja poteka na več lokacijah. Ob uvajanju programa splošne gimnazije se je zaradi denarnih sredstev soustanoviteljice šole, Občine Domžale, realnejša kot kdaj koli prej zdela tudi izgradnja telovadnice. A je na začetku tisočletja šola še ni dobila in najem prostorov za športno vzgojo je ostajal ne samo finančni zalogaj, ampak izziv za izvajanje obšolskih športnih dejavnosti. Kljub temu so te potekale, SŠ Domžale se je priključila tudi popularni Šolski košarkarski ligi.

139 *Slamnik*, 22. 2. 2013.
140 *Slamnik*, 28. 2. 2014, in 26. 9. 2014.

Velik interes za telovadnico je ostal, dijaki in delavci šole so leta 2006 pripravili mirni protest – ulično telovadbo.¹⁴¹ V prihodnjih letih so premiki k izgradnji telovadnice postali že kar vzpodbudni: nakup zemljišča, gradbena dovoljenja, zagotovljena sredstva v proračunu ... Od leta 2014 so politične stranke in kandidati vztrajno podpirali gradnjo telovadnice in jo vključevali v svoje načrte.¹⁴² A vedno se je kaj zalomilo. Ko se je leta 2016 že zdelo, da s telovadnico nikoli ne bo nič, saj je dokumentaciji že skoraj potekel rok trajanja, pa so zabrnili stroji. Že aprila 2017 smo na občinski praznik pripravili proslavo in uradno otvoritev.¹⁴³

Iz vsega zapisanega je več kot očitno, da se je v minulih 70 oz. 97 letih na šoli in v širši družbi ogromno spremenilo. Domžalska srednja šola se je in se še vedno odziva na potrebe in spremembe v gospodarstvu, na napredek družbe, interese mladih, nove izzive. Izobraževalni programi usnjarstva, ki so lokalno skupnost sooblikovali dolga desetletja, so zdaj le še spomin. Kontinuiteto vzdržujejo programi strojništva, ki imajo v občini dolgo vajeniško in krajšo tehniško tradicijo. Popolna novost je program tehnik računalništva, gimnazija pa je plod prizadevanj, ki se v Domžalah niso začela šele v tem tisočletju, ampak že v letih po drugi svetovni vojni, a takrat še neuspešno. Zdaj se nova gimnazija že slabi dve desetletji uveljavlja v lokalnem okolju, skupaj z ostalimi izobraževalnimi programi na šoli in z nadvse pestro paleto aktivnosti, se z njim povezuje in ga sooblikuje. Tako številne dejavnosti na sicer relativno majhni šoli dokazujejo tudi uspešno sodelovanje med profesorji, dijaki in starši, saj dobro vemo, da je pogoj za uspeh in dobro počutje vseh. Ves čas pa se trudimo in pri tem bomo vztrajali, da smo šola, ki uvaja v pouk modernejše metode in tehniko, zahteva učitelja, ki je ne samo strokovno in didaktično podkovan, ampak gre v korak s časom, in dijaka, ki mora poleg baze podatkov usvojiti tudi številne spretnosti in veščine, kar zahteva aktivnega, sposobnega in odgovornega človeka, takšnega, kakršnega potrebuje hitra družba 21. stoletja. Vse to ima in vzpodbuja Srednja šola Domžale, šola, ki nam je blizu.

Tanja Stergar

141 *Slamnik*, 25. 3. 2016.

142 Od leta 2014 več člankov v *Slamniku*, ki so se v letu 2016, ko se je končno začela gradnja, samo še namnožili.

143 *Slamnik*, 28. 4. 2017, na naslovnici.